

»NIKOLI VEČ VOJN!«

45

**LET DRUŠTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE LJUBLJANA**

1971–2016

Izdajo zbornika so omogočili:

Mestna občina
Ljubljana

Zveza Društev civilnih
invalidov vojn Slovenije

Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij
v RS

Ustanova Franca Rozmana - Staneta

Ustanova Franca Rozmana - Staneta

Prevozi Steklačič d.o.o., Polica 8A, 1290 Grosuplje

**OB 45. LETNICI ORGANIZIRANEGA DELOVANJA
DRUŠTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE
LJUBLJANA**

*Posvečeno vsem civilnim invalidom vojn in vsem, ki so v 45 letih kakorkoli
pripomogli k uspešnemu delovanju Društva in v opomin, da se vojne nikoli več
ne ponovijo.*

*»A ni to čudovito, združeni v eno družino, ki poje isto pesem - vsi hrepenimo po eni
resnici, eni poti, ki vodi k istemu cilju. Ljubezen in mir.«*

Ljubljana, 2016

Naslov: Nikoli več vojn

Zbrala, uredila in oblikovala: Petra Kapš

Uredniški odbor: Brežan Marko, Gorše Janez, Kapš Petra, Zadnikar A. Angela in Zore Zdravko

Lektorirala: Tadeja Gorše

Fotografije: arhiv Društva

Založnik:

Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana (Društvo CIVS Ljubljana),
Malenškova ulica 1, Ljubljana

Izdajo zbornika so omogočili:

Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji,
Mestna občina Ljubljana, Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije, Ustanova
Franc Rozman Staneta, Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije, Prevozi
Steklačič d.o.o.

Dostopno: <http://www.dcivs-drustvo.si/>

Ljubljana, 2016

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

061.2:355.01-058.65-056.26(497.4)(091)(082)(0. 034.2)
355.01-058.65-056.26(497.4)(082)(0.034.2)

NIKOLI več vojn! [Elektronski vir] : 45 let Društva civilnih invalidov vojn
Slovenije, Ljubljana : 1971-2016 / [zbrala, uredila Petra Kapš ; fotografije arhiv
društva]. - El. knjiga. - Ljubljana : Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije, 2016

ISBN 978-961-285-488-1 (pdf)

1. Kapš, Petra, 1981- 2. Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije
287122432

VSEBINA:

1 OB JUBILEJU.....	6
1.1 Besede podpornikov	7
2 CIVILNI INVALID VOJNE	10
3 PRIKAZ DRUŽBENEGA IN SOCIALNEGA STANJA ČLANOV CIVILNIH INVALIDOV VOJN	10
4 ZAKONSKA UREDITEV VARSTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN V SLOVENIJI	11
4. 1 Prva zakonska zaščita šele novembra 1968	12
4. 2 Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakon o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov (Ur. L. SRS, št. 51 / 1971).....	12
4. 3 Zakon o civilnih invalidih vojne (Ur. L. SRS, št. 8 / 1978)	13
4. 4 Spremembe in dopolnitve zakona o civilnih invalidih vojne (Ur. I. SRS, št. 11/88).....	13
4. 5 Spremembe in dopolnitve zakona o civilnih invalidih vojne (Ur. L. SRS, št. 49/90).....	14
4. 6 Zakon o civilnih invalidih vojne (Ur. I. RS, št. 56/92).....	14
4. 7 Zakon o vojnih invalidih (Ur. I. RS, št. 63/95).....	14
4. 8 Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi)	15
5 PRIZADEVANJA ZA ZAKONSKO ZAŠČITO CIVILNIH INVALIDOV VOJN.....	17
6 USTANOVITEV DRUŠTVA	25
7 SPOMINI JANEZA JEREBA.....	29
8 ORGANIZIRANOST DRUŠTVA DANES	32
9 ORGANI DRUŠTVA	34
10 SOCIALNO VARSTVENI PROGRAM DRUŠTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE LJUBLJANA.....	36
10.1 Statusno pravna dejavnost Društva	36
10.2 Posebni socialni programi	36
11 FINANCIRANJE DRUŠTVA	47
12 POSEBNI DOSEŽKI DRUŠTVA	48
13 OBLETNICE DRUŠTVA	49
14 PROSTORI DRUŠTVA	50
15 LITERATURA IN VIRI:.....	52

PRILOGA: Vodnik po pravicah civilnih invalidov vojn

1 OB JUBILEJU

22. 10. 1971, natanko pred 45. leti, so imeli občani 16 občin bivšega ljubljanskega okraja, katerih invalidnost je bila posledica vojnega nasilja in poškodb z vojaškim materialom, ustanovni občni zbor Društva. Na občnem zboru je bila ustanovljena Zveza civilnih žrtev vojn SRS osnovna organizacija Ljubljana. Nova organizacija, ki se je kasneje preimenovala v Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana, je bila odskočna deska za pridobitev pravic in formalno izvajanje socialnih programov.

Daleč segajo spomini, ko smo kot otroci utrpeli poškodbe z vojaškim materialom, bili izgnani med vojno ipd. Utrpeli smo posledice za vse življenje. Postali smo invalidi brez lastne krivde, vsak s svojo zgodbo življenja. Mnogi so trpeli zaradi omalovaževanega odnosa v družbi, ki jih je potiskala na dno. Posledica je bila izključenost invalidov iz številnih družbenih dejavnosti, izobraževanja, socialne vključenosti ipd., kar je slabšalo raven človekove samozavesti.

Tu smo pričevalci nekega časa v opomin in spomin vsem, da se tisti časi več ne smejo ponoviti.

Danes mineva 45 let od organizirane pomoči civilnim invalidom vojn. Ob tej priložnosti bi čestitala vsem članom, organom upravljanja, da smo Društvo v vseh teh letih ohranili živo, dejavno in močno.

V 45. letih smo s skupnimi močmi naredili ogromno, svoje dejavnosti smo in še vedno usmerjamo k reševanju težav, s katerimi se srečujemo civilni invalidi vojn, kar vključuje prizadevanja za prilagajanje zakonodaje in konkretno pomoč članom. To je pomoč pri rehabilitaciji, pridobitvi tehničnih pripomočkov, prizadevanje za spoštovanje in uveljavljanje človekovih pravic. Med programi, ki jih izvajamo, so najpomembnejši tisti, katerih cilj je povečanje kakovosti življenja.

Večina članov spada med ostarelo skupino prebivalstva, saj je naša povprečna starost okoli 80 let. Kombinacija starosti in invalidnosti naše stanje poslabšuje, zato je funkcija Društva pri reševanju zdravstvene in socialne slike članstva čedalje pomembnejša.

Danes lahko s ponosom stojimo tu, saj ko se spominjamo preteklosti in svoje manjvrednostne pozicije v družbi, poti po kateri smo se vzpenjali in truda, ki smo ga vložili v vseh teh letih, da bi nas le priznali, smo ponosni na uspeh, ponosni nase in na svojo drugačnost, ki nam ni vzela veselja in volje do življenja. Danes smo zakonsko zaščiteni, organizirana je skrb za civilne invalide vojn, priznani smo v družbi in močni kot še nikoli doslej.

Predsednica Društva CIVS Ljubljana: Angela A. Zadnikar

1.1 Besede podpornikov

POKROVITELJ 45. OBLETNICE DRUŠTVA CIVS LJUBLJANA – G. ZORAN JANKOVIĆ, ŽUPAN MESTNE OBČINE LJUBLJANA

Spoštovane in spoštovani!

45 let delovanja Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana je zavidljivo dolga doba in visoka obletnica pomeni priznanje vsem vam, ki ste v teh letih kakorkoli pripomogli k obstoju in delovanju društva.

V Mestni občini Ljubljana spoštujemo različnost in z željo, da bi bilo življenje v našem mestu prijazno do vseh prebivalcev in prebivalcev ter bi vsi imeli enake možnosti pri načrtovanju in izvajanju svojih nalog, posebno skrb namenjamo prav tistim, ki so ali bi zaradi različnih življenjskih okoliščin utegnili biti prikrajšani.

Zaradi svojih prizadevanj po zagotavljanju dostopnosti mesta vsem, je Mestna občina Ljubljana v letu 2009 prejela tudi listino »Občina po meri invalidov«. Zagotavljanje vsem dostopnega mesta in uporabnikom prijaznih rešitev je tako na vrhu prioritete lestvice ukrepov Mestne občine Ljubljana.

Na nagradnem natečaju Evropske Komisije »Access City Award 2012« za mesta, dostopna osebam z oviranostmi, smo že ob prvi kandidaturi doživeli izjemen uspeh ter prejeli posebno priznanje za krepitev dostopnosti prometa in z njim povezane infrastrukture. Še višje se je MOL uvrstila na »Access City Award 2015«, ko je prejela bronasto nagrado ter se s tem, na področju zagotavljanja dostopnosti mesta osebam z oviranostmi, pridružila najboljšim v Evropi.

Ker se zavedamo pomembnosti programov, ki ljudem z različnimi oblikami oviranosti nudijo podporo za samostojnejše ter kvalitetnejše življenje ter omogočajo aktivno vključevanje v skupnost, Mestna občina Ljubljana socialno varstveni program Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana preko javnih razpisov sofinancira že vse od leta 1999.

Prostovoljna organizacija je v vseh letih delovanja pomagala številnim civilnim invalidom vojn in njihovim družinskim članom. In čeprav bi si najbolj želeli, da tovrstnega društva ne bi potrebovali, sem vesel in ponosen nad vsem trudom in naporom, ki jih prostovoljci dnevno vlagate v nudenje pomoči.

Želim vam še veliko uspešnih nadaljnjih let!

Zoran Janković

Župan Mestne občine Ljubljana

PREDSEDNIK ZVEZE DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE MAG. ADOLF VIDENŠEK**45. let uspešnega delovanja Društva civilnih invalidov vojn Ljubljana**

Ob proslavljanju 45. obletnice organiziranega delovanja Društva CIV, za področje Ljubljane s širšo okolico in enaki obletnici društev CIV v ostalih regijah v Sloveniji; naj mi bo dovoljeno, da zapišem nekaj misli o nas civilnih invalidih vojn samih in o potrebi našega organiziranega delovanja.

Matere so nas rodile zdrave in so nas vzgajali v dejavne ljudi. Kolikor jaz opažam, smo bili to zvedavi, aktivni otroci, ki smo hoteli povsod biti zraven.

Prav tako tisti, nad katerimi je okupator izvajal fizično in psihično nasilje, so bili pokončni, odločni ljudje, ki se niso pustili pokoriti.

Tako smo potem ta škodni dogodek, ki je vsak od nas utrpel, doživeli in doživljamo, kot najhujši napad na naše telo, našo osebno integriteto. To pa je povzročilo, poleg fizičnih poškodb, tudi psihične okvare.

Naše poškodbe so zelo različne, po obliki in intenzivnosti – obsegu. Zelo nerad slišim, da smo »hendikepirani, prizadeti«, mi smo preprosto poškodovani!.

Glede na takšno raznoličnost poškodb so tudi naša prikrajšanja različna, s tem pa tudi različni interesi in potrebe.

Verjetno mi boste lahko pritrdili, da so zaradi takšnih različnosti med nami, usklajevanja in dogovarjanja o naših interesih ter potrebah dolgotrajnejša in potrebujejo veliko potrpljenja.

Ob tem pa je potrebno naglasiti tudi, da smo CIV praviloma zelo aktivni ljudje, nikoli se ne predajamo malodušju, s preostalimi zmožnostmi želimo napraviti čim več! Kot da se je v nas obrnila neka refleksija, nek odpor zaradi doživetega napada. Stalno iščemo rešitve, delujemo z močno voljo in vztrajnostjo.

Naše organizirano delovanje do sedaj

V Evropi so tiste države, ki so imele ustrezno utečen pravni red, že v začetku 20. stol. civilne žrtve vojn s predpisi prepoznale kot civilne invalide vojn. Nova Jugoslavija, kamor smo mi takrat spadali, je v letih 1945/46 sprejela predpise, s katerimi je zadovoljivo zaščitila vojne vojaške invalide iz 1. in 2. svetovne vojne.

CIV pa smo bili kot ostali naravni invalidi, če uporabim tak izraz, obravnavani kot manj zmožni v sklopu splošnega socialnega varstva.

Je pa potrebno priznati takratni državi, da je pričela intenzivno delati na tem, da se vsem invalidom omogoči neka oblika rehabilitacije in usposabljanja za delo ter zaposlitev. Tako smo se večina takratnih CIV usposobili in zaposlili. Drugo je vprašanje o ustreznosti in primernosti usposobitve in zaposlitve za posameznega invalida.

Imeli smo vrsto težav in vprašanj: slabo socialno stanje, ustrezna rehabilitacija in zaposlitev, prilagajanje delovnih mest, preskrba s tehničnimi ortopedskimi pripomočki, stanovanjska vprašanja, vprašanje statusa, itd.

Takrat dejansko ni bilo organizacije, kamor bi se mi, kot civilne žrtve – CIV lahko vključili.

Edino slepi CIV smo se vključili v Zvezo slepih Slovenije in tam tudi zelo aktivno delovali. V 60-letih prejšnjega stoletja smo v okviru ZSS ustanovili komisijo slepih civilnih žrtev vojne.

Ta komisija je izposlovala, da je Socialistična republika Slovenija v letu 1969 sprejela *Zakon o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov*.

V sled takratnega spoznanja, da CIV Slovenije potrebujemo lastno organizacijo, smo dne 22. 12. 1970 ustanovili Zvezo civilnih žrtev vojn Slovenije, s programom uresničitve zgoraj navedenih težav in vprašanj.

Zavedali smo se, da bomo lahko učinkovito delovali z vključitvijo čim večjega števila, oziroma vseh CIV Slovenije. To pa je bilo možno le z ustanovitvijo osnovnih organizacij civilnih žrtev vojn Slovenije. Tako se je pri Zvezi takrat ustanovilo 6 osnovnih organizacij, v vseh regijah po Sloveniji. Osnovna organizacija za Ljubljano z okolico je bila med prvimi in tudi vzgled načina organiziranega delovanja na terenu. S spreminjanjem zakonodaje se je spremenil tudi status osnovnih organizacij v samostojna društva. Društvo civilnih invalidov vojn za Ljubljano s širšo okolico, ves čas – torej že 45 let, zgledno deluje in pomaga vsem svojim članom pri lajšanju tegob, ki jim jih prinaša invalidnost, z izvajanjem številnih bogatih programov.

V imenu Zveze društev CIV Slovenije in v lastnem imenu ob tej priliki društvu izrekam iskrene čestitke, pohvale in zahvale za zelo uspešno dosedanje delo, ter dobre želje za bodoče uspešno delovanje!

Mag. Adolf Videnšek, predsednik ZDCIVS

2 CIVILNI INVALID VOJNE

Civilni invalid vojne je državljani Republike Slovenije, ki je kot civilna žrtev vojne ali kot žrtev vojaškega materiala na ozemlju Republike Slovenije ali kot žrtev terorističnega napada na Republiko Slovenijo dobil najmanj 20-odstotno okvaro organizma.

Civilni invalid vojne je tudi državljani Republike Slovenije, ki je kot civilna žrtev vojne ali kot žrtev vojnega materiala dobil najmanj 20-odstotno okvaro organizma v tujini, kjer je bil zaradi vojne na ozemlju Republike Slovenije v zaporu, internaciji, konfinaciji, deportaciji, prisilni izselitvi, na prisilnem delu ali na begu.

Civilni invalid vojne je tudi tujec, ki je dobil najmanj 20-odstotno okvaro organizma v okoliščinah iz prvega ali drugega odstavka, če je imel takrat stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in tujec, ki je dobil najmanj 20-odstotno okvaro organizma v okoliščinah iz prvega odstavka.

Civilna žrtev vojne je nevojaška oseba, ki je zaradi vojnih dogodkov dobila trajno anatomsko ali funkcionalno okvaro organizma zaradi poškodbe ali bolezni oziroma poslabšanja bolezni.

Žrtev vojnega materiala je nevojaška oseba, ki je dobila trajno anatomsko ali funkcionalno okvaro organizma zaradi poškodbe, povzročene po zapuščenem vojaškem materialu.

Žrtev terorističnega napada na Republiko Slovenijo je nevojaška oseba, ki je v terorističnem napadu na Republiko Slovenijo, na njenem ozemlju ali v tujini, dobila trajno anatomsko ali funkcionalno okvaro organizma zaradi poškodbe ali bolezni oziroma poslabšanja bolezni.

Civilni invalidi vojn smo torej tisti ljudje, ki smo utrpeli poškodbe na telesu in osebnem zdravju zaradi organiziranega fizičnega napada, zaradi nasilja ali njenih posledic v vojni ali po njej ter v terorističnih napadih.

3 PRIKAZ DRUŽBENEGA IN SOCIALNEGA STANJA ČLANOV CIVILNIH INVALIDOV VOJN

V Slovenski družbi v zadnjem času vse več govorimo o invalidih, kljub temu pa so civilni invalidi v slovenskem prostoru še vedno relativno zelo malo poznana skupina invalidov. Glavni razlog je v tem, da so bili civilni invalidi vojn do leta 1968 povsem prezrta skupina prebivalstva.

Leta 1968 je nastala prva zakonska zaščita civilnih invalidov voj. Do pomoči pa so bili takrat upravičeni samo 100% invalidi. Šele l. 1971 so pravice dobili tudi invalidi, ki so

imeli vsaj 60% okvaro organizma. Do izenačitve varstva pravic civilnih invalidov vojn z vojaškimi vojnimi invalidi je prišlo šele leta 1993.

Danes imamo v Društvo včlanjenih 264 civilnih invalidov vojn. Večina civilnih invalidov je moškega spola, in sicer jih je kar 69%, medtem ko je žensk 31%. Povprečna starost civilnih invalidov je okoli 80 let. Njihove težave zaradi invalidnosti se tako kombinirajo še s težavami, ki so značilne za starostno obdobje.

Zaradi starosti se število članov iz leta v leto zmanjšuje. V desetih letih se je članstvo Društva zmanjšalo celo za 28%.

Vzroki, ki so pripeljali do nastanka invalidnosti so različni. Najpogostejši so posledica poškodb z vojaškim materialom, poškodb zaradi fašističnega nasilja in življenja v taboriščih. Večina vseh invalidov v Društvu je moških, ki so žrtve zapuščenega vojaškega materiala. Večina žensk je postalo invalidk kot žrtve vojne in žrtve fašističnega nasilja.

Največ civilnih invalidov vojn je doživelo poškodbo, ko so bili še otroci ali mladostniki. Kar 96% vseh invalidov, ki so danes včlanjeni v Društvo je namreč utrpelo poškodbe do svojega 25 leta starosti, se pravi v času, ki naj bi bil zanje najbolj brezskrben.

Poškodbe na invalide vplivajo celo življenje. Posledice so se čutile v občutku krivice in brezčutnosti sveta, borbi za preživetje, pomanjkanju samozavesti, občutku manjvrednosti ipd. Družba jim ni priznala statusa invalida, a hkrati je nanje gledala kot na invalide in jim onemogočala enakopravno vključitev v družbo. Med civilnimi invalidi vojn je veliko primerov, ko jim je okolica prigovarjala, da niso sposobni izobraževanja in da je najbolje, da se zadovoljijo s preprostimi poklici. Po drugi strani pa je veliko primerov, ko je okolica invalidnost ignorirala in so morali invalidi opravljati težka fizična dela. Kljub slabim družbenim pogojem in invalidnosti pa so nekateri invalidi z velikim trudom dosegli tudi najvišjo stopnjo izobrazbe.

Kolikor je dopuščala tedanja organiziranost zdravstvene službe je bilo poskrbljeno za zdravstveno oskrbo telesa ni pa bilo v zadostni meri poskrbljeno za izobraževanje invalidov, njihovo materialno preživetje in celjenje ranjenih duš.

Zaradi nerešenih in potlačenih travmatskih doživetij imajo civilni invalidi vojn posledice še danes. Kažejo se v duševnih motnjah, neizživetih žalostih, potlačenih čustvih, zanikanju, nizki samozavesti in depresiji. V kombinaciji z invalidnostjo in starostjo se zdravstveno stanje invalidov še poslabšuje.

4 ZAKONSKA UREDITEV VARSTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN V SLOVENIJI

Kot smo že omenili od končane druge svetovne vojne do leta 1968 civilnim invalidom vojne ni bilo priznano nikakršno varstvo, čeprav so mnoge evropske države že takoj po vojni izenačile varstvo vojaških vojnih invalidov in vseh civilnih žrtv vojn. Tudi v letu 1968 so zakonsko zaščito dobile le civilne žrtve vojn z najtežjo 100 % invalidnostjo. Končno smo v letu 1978 dobili status civilnih invalidov vojn. Zakonska zaščita se je z leti dograjevala in do izenačitve pravic in enakega varstva z vojaškimi invalidi je prišlo šele leta 1993.

4. 1 Prva zakonska zaščita šele novembra 1968

Zakon o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov (Ur. L. SRS, št. 37 / 1968)

Upravičenci:

- žrtev fašističnega nasilja,
- civilna žrtev vojne,
- žrtev vojnega materiala in
- njihovi družinski člani.

Varstvo imajo samo upravičenci, ki imajo 100-odstotno telesno okvaro po predpisih o invalidskem zavarovanju.

Oblike varstva:

1. osnovna denarna pomoč (v višini 50% invalidnine vojaškega vojnega invalida II. skupine),
2. dodatek za postrežbo in tujo pomoč,
3. dodatna denarna pomoč,
4. zdravstveno varstvo,
5. rehabilitacija ter oskrbnina v zvezi z rehabilitacijo,
6. ortopedski in tehnični pripomočki in
7. otroški dodatek.

4. 2 Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakon o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov (Ur. L. SRS, št. 51 / 1971).

Spremembe:

- varstvo dobijo upravičenci, ki imajo 60 do 100 odstotno telesno okvaro po predpisih o invalidskem varstvu,
- osnovna denarna pomoč se odmeri v višini 50% invalidnine vojaškega vojnega invalida ustrezne skupine,
- dodatek za pomoč in postrežbo se odmeri v višini 50% dodatka vojaškega vojnega invalida.

Zakon je začel veljati s 1. 1. 1972.

Status je uveljavilo 1095 oseb.

Slika: Predstavniki civilnih invalidov vojn, ki jih je sprejel predsednik SFRJ Josip Broz Tito, 15. marca 1973

Vir: Arhiv Društva

4. 3 Zakon o civilnih invalidih vojne (Ur. L. SRS, št. 8 / 1978)

Upravičenci:

- žrtev fašističnega nasilja,
- civilna žrtev vojne,
- žrtev vojnega materiala,
- žrtve diverzantskega oziroma terorističnega napada na SFRJ in
- njihovi družinski člani.

Varstvo imajo upravičenci, ki imajo 60 do 100-odstotno okvaro organizma po predpisih o vojaških invalidih.

Oblike varstva:

1. civilna invalidnina (v višini 50% invalidnine vojaškega vojnega invalida ustrezne skupine, za žrtve fašističnega nasilja se invalidnina poveča za 25%),
2. dodatek za postrežbo in tujo pomoč (v višini 85% dodatka vojaškega vojnega invalida – samo skupina I.),
3. dodatna denarna pomoč (v višini 50% dodatka vojaškega vojnega invalida),
4. zdravstveno varstvo,
5. rehabilitacija ter oskrbnina v zvezi z rehabilitacijo,
6. ortopedski in drugi pripomočki ter pomožne sanitarne naprave in
7. pogrebnina.

Zakon je začel veljati s 16. 4. 1978.

Status civilnega invalida vojne je do konca leta 1978 uveljavilo 1327 oseb.

4. 4 Spremembe in dopolnitve zakona o civilnih invalidih vojne (Ur. I. SRS, št. 11/88)

Spremembe:

- pravico do dodatka za pomoč in postrežbo dobijo tudi invalidi 100% - II. skupine v višini 85 % dodatka vojaškega vojnega invalida.

4. 5 Spremembe in dopolnitve zakona o civilnih invalidih vojne (Ur. L. SRS, št. 49/90)

Spremembe:

- varstvo pridobijo upravičenci z najmanj 40% okvaro organizma po predpisih o vojaških invalidih,
- civilna invalidnina se odmeri v višini 75% invalidnine vojaškega vojnega invalida ustrezne skupine, za žrtve fašističnega nasilja pa se invalidnina izenači z invalidnino vojaškega invalida,
- dodatek za postrežbo in tujo pomoč za 100% civilne invalide vojne I. in II. skupine se izenači z dodatkom vojaških invalidov.

Status civilnega invalida vojn je konec leta 1990 imelo 1641 oseb.

4. 6 Zakon o civilnih invalidih vojne (Ur. I. RS, št. 56/92)

Zakon je izenačil varstvo civilnih invalidov z varstvom vojaških invalidov.

Zakon je izenačil tudi varstvo družinskih članov po umrlih civilnih invalidov vojne z varstvom družinskih članov po umrlih vojaških invalidih.

Upravičenci:

- civilne žrtve vojne,
- žrtve vojnega materiala,
- žrtve terorističnega napada na RS in
- njihovi družinski člani.

Varstvo so dobili civilni invalidi vojne z najmanj 20% telesno okvaro.

Oblike varstva:

1. osebna invalidnina,
2. dodatek za postrežbo in tujo pomoč,
3. ortopedski pripomočki,
4. invalidski dodatek,
5. družinski dodatek,
6. zdravstveno varstvo,
7. zdraviliško in klimatsko zdravljenje,
8. rehabilitacija ter oskrbnina v zvezi z rehabilitacijo,
9. brezplačna in znižana vožnja,
10. povračilo potnih stroškov in
11. posmrtnina.

Zakon je začel veljati s 1. 1. 1993.

4. 7 Zakon o vojnih invalidih (Ur. I. RS, št. 63/95)

Zakon zajema varstvo vseh vojnih invalidov.

Upravičenci:

1. vojaški vojni invalidi,

2. vojaški mirnodobni invalidi in
3. civilni invalidi vojn.

Oseba, ki je državljan Republike Slovenije in je dobila okvaro zdravja kot nevojaška oseba v naslednjih okoliščinah:

1. Zaradi vojnih dogodkov ali dogodkov ob vojaški agresiji na Republiko Slovenijo na ozemlju Republike Slovenije;
2. Zaradi poškodb, ki jih je povzročil zapuščen vojaški material, na ozemlju Republike Slovenije;
3. V terorističnem napadu na Republiko Slovenijo na njenem ozemlju ali v tujini.

Pravice:

1. invalidnina,
2. dodatek za posebno invalidnost,
3. dodatek za pomoč in postrežbo,
4. povračilo prispevkov za socialno zavarovanje,
5. zdravstveno varstvo,
6. zdraviliško in klimatsko zdravljenje,
7. rehabilitacijo,
8. invalidski dodatek,
9. popust pri vožnji in
10. povračilo potnih stroškov.

Zakon je začel veljati s 1. 1. 1996.

4.8 Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi)

V letu 2015 je izšlo delo našega člana, zasl. prof. dr. Andreja Šaleharja, z naslovom *Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi)*, ki je zakonsko varstvo civilnih invalidov vojn raziskal še globlje v zgodovino. Delo je bilo posvečeno vsem civilnim invalidom vojn in je dostopno na digitalni knjižnici Slovenije.¹

Avtor je kronološko prikazal zakonsko zaščito civilnih invalidov vojn in posegel v zgodovino do leta 1917, ko so civilni invalidi vojn pridobili prvo zakonsko zaščito in je bil 31. 12. 1917 izdan »Zakon o naredbah skrbi za civilne vojne poškodovance, njihove svojce in zaostale«. S tem zakonom je nastal temeljni zakon o invalidski zaščiti civilnih vojnih žrtev. Kot zanimivost je avtor navedel, da številna slovenska dela, ki obravnavajo žrtve prve svetovne vojne tega zakona ne omenjajo. Leta 1918, pa so bila tudi v slovenskem časopisju številna poročila o izdaji tega zakona skupaj s pojasnili, kako lahko civilni vojni poškodovanci uveljavljajo pravice po tem zakonu.

¹ Zasl. prof. dr. Andrej Šalehar: *Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi)*. Dostopno na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NSZ01VWU>

Po raziskavi prof. dr. Šaleharja je Zakon o skrbi za civilne vojne poškodovance z dne 31. 12. 1917 za civilne invalide vojn temeljni zakon in leta 2017 bo 100 let od naše prve državne zaščite.

Naprej so bili civilni invalidi vojn do leta 1929 pod državno zaščito, enako kot vojni invalidi, ker so tako določale sprejete uredbe, pravilniki in zakoni (1921, 1922, 1925).

Leta 1929 je bil z razveljavitvijo Vidovdanske ustave in z uveljavitvijo Šestojanuarske diktature izdan tudi nov invalidski zakon. V 103. členu tega zakona je naštetih 13 skupin, ki so bile upravičene do invalidske zaščite po invalidskem zakonu iz leta 1925, a so jim bile s tem zakonom te pravice odvzete. Med njimi so bili tudi civilni vojni invalidi. Z novim zakonom je bila zakonska zaščita odvzeta več kot 120.000 posameznikom iz takratne Jugoslavije (med drugim vojni invalidi z invalidnostjo manjšo od 30%, mirnodobski vojaški invalidi, nekatere vojne vdove, civilni invalidi vojn, itd.). Na račun novega zakona je bilo v časopisju objavljenih veliko kritik in v naslednjih letih so pravice do invalidske zaščite nekoliko izboljšali.

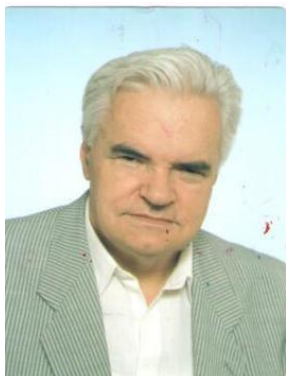
Z Uredbo o vojnih invalidih in ostalih vojnih žrtvah v letu 1938 so bile nekaterim skupinam vojnih žrtev (med njimi tudi civilnim vojnim invalidom, ki so pridobili invalidnost kot civilisti pri opravljanju zaukazanih vojnih nalog) vrnjene odvzete invalidske zaščite. V časopisju je bilo objavljeno, da je po zakonu iz l. 1929 dobivalo invalidnino 71.737 invalidov, otrok in družin, po novi uredbi iz leta 1938 pa 138.063 ljudi.

Zakon o vojaških vojnih invalidih iz l. 1946 (prvi po drugi svetovni vojni) je pri določitvi upravičencev do invalidske zaščite zelo podoben zakonu iz l. 1929. Zakon je popolnoma izpustil nekatere vrste vojnih žrtev, med drugim tudi civilne vojne invalide.

Slika: Predstavitev dela zasl. prof. dr. Andreja Šaleharja, Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi).

Vir: Arhiv Društva

5 PRIZADEVANJA ZA ZAKONSKO ZAŠČITO CIVILNIH INVALIDOV VOJN**PROF. PAVLE JANEŽIČ, član Društva CIVS Ljubljana – BIOGRAFIJA**

Pavle Janežič se je rodil 6. decembra, leta 1929. Ko je leta 1943/44 obiskoval 3. razred III. državne, moške gimnazije v Ljubljani za Bežigradom, se je 12. 2. 1944 ponesrečil in postal civilni invalid vojne. Domača hiša je stala ob žici okupirane Ljubljane iz katere so jih pregnali Italijani. Bili so v pregnanstvu, dokler niso hiše zasedli Nemci, ko so se lahko preselili nazaj v zgornje nadstropje. Hiša je bila polna eksplozivnih sredstev. Gospod Pavle je našel dinamitne patrone, ki so jih skupaj s prijatelji kot del igre iz radovednosti odprli, smodnik so stresli na kamen, ko je od zadaj nekdo vrgel vžigalico. Pri eksploziji si je poškodoval obe roki in oslepel. Eno roko so mu na srečo rešili. 2 leti je bil zaradi poškodb doma, leta 1947 pa je odšel v Zavod za slepo in slabovidno mladino, kjer je ponovno vpisal 3. razred gimnazije na Viču (takrat IX. državne gimnazije). L. 1948 je opravil malo maturo, leta 1953 pa še veliko maturo z odliko, med šolanjem pa je bival v Zavodu za slepo in slabovidno mladino. Ker ni imel pripomočkov za slepe, se je učil tako, da so mu sošolci hodili brati, on pa jih je poučeval. V 5. razredu gimnazije so se s šolo odpravili na smučanje. Sošolec (gospod Tine Košir) ga je pripel na smučke in postal je prvi slepi smučar. Smučanje je kasneje prenesel med slepe in slabovidne, za kar je leta 1972 prejel tudi Bloudkovo plaketo. L. 1958 je opravil diplomski izpit in pridobil poklic diplomirani filozof - smer germanistika (danes univerzitetni diplomirani germanist). V službi je bil pri Elektrogospodarstvu Slovenije, kjer je bil profesor angleščine in nemščine. L. 1960 se je vpisal še na Pravno fakulteto, vendar je študij kasneje opustil, saj je spoznal svojo življenjsko sopotnico, gospo Mojco, s katero sta se poročila leta 1963 in dve leti kasneje dobila dva sinova, dvojčka, Miho in Jureta. Gospoda Pavleta je izredno zanimala tehnika in vse novosti, predvsem tehnika za slepe. Rad je bral in bil je član tujih knjižnic (Dunaj, New York, London). Bil je izredno razgledan. Vsa leta se je boril za priznanje civilnih invalidov vojn in se zavzemal za Zakon o CIV. V zvezi s tem sta z ženo obiskala več tujih držav: Avstrijo, Nemčijo, Italijo, Češko, Poljsko in Rusijo. Povsod je iskal zakone o civilnih invalidih, ki jih je posredoval tudi na naše pristojne organe, zadolžene za problematiko civilnih invalidov vojn. Cela družina Janežič je živela s tem zakonom. Žena ga je spremljala povsod. Tudi ko so obiskali takratnega predsednika Jugoslavije Tita, v Beogradu leta 1973. Vse svoje življenje si je aktivno prizadeval za aktivno in kvalitetno vključevanje slepih in slabovidnih ter civilnih invalidov vojn v vsakdanje življenje. Predvsem na področju športa, rekreacije in izobraževanja. Izredno rad je tudi šahiral, s čimer je začel že v gimnazijskih letih s sošolcem, gospodom Francijem Pozničem, s katerim sta v nadaljevanju skupaj študirala germanistiko in se med brezštevilnimi urami skupnega študija s šahom sproščala in kratkočasila. Bil je prejemnik različnih priznanj: Red dela s srebrnim redom 1972, Priznanje ZDCIVS 1970-1980, Zlati znak CIV (ob 25. letnici CIV), Red zaslug za narod s srebrno zvezdo 1984, (Zvezna konferenca CIV ob 5. obletnici, Savez CIV Jugoslavije 1970-1980), Priznanje ob 30. obletnici Zveze slepih itd. Pred 20 leti pa je

gospoda Janežiča žal doletela Alzheimerjeva bolezen. V zadnjih letih življenja je živel v domu starejših občanov, zanj so do konca lepo skrbeli žena Mojca, s katero sta bila velika prijatelja in sta bila poročena 53 let, sinova in vnuki.

Zapisala: Petra Kapš, po pogovoru z gospo Mojco Janežič

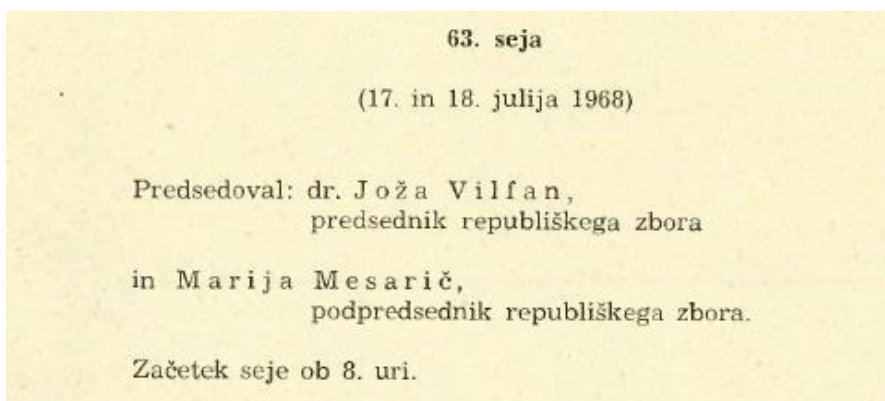
ZAHVALA

Prof. Janežič je sodeloval in veliko prispeval že od samega začetka v skupini slepih civilnih vojnih invalidov, ki se je uporno in vztrajno borila za priznanje civilnih vojnih invalidov in njihovo zakonsko zaščito. Njegovi govori in diskusije v skupščini to potrjujejo, ko je med drugim že v letu 1968 ob sprejemanju prvega zakona, vztrajno dokazoval, da spadamo civilni vojni invalidi med vojne invalide. Njegova prepričanja pa so se uresničila šele leta 1995.

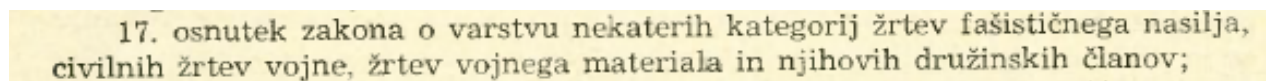
Ob 45 - letnici Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana se našemu članu, prof. Janežiču zahvaljujemo za njegov prispevek, ki je doprinesel k našemu sedanjemu zakonskemu varstvu.

Govori in diskusije prof. Pavla Janežiča ob sprejemanju zakonov o civilnih vojnih invalidih v skupščini LRS

1. *Zakon o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov (Ur. L. SRS, št. 37 / 1968)*

Dnevni red:

Prof. Pavle Janežič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Kot zastopnik zveze slepih mi dovolite, da razpravljam o nekem načelnem vprašanju. o podrobnostih smo lahko razpravljali na sejah odbora za zdravstvo in socialno politiko republiškega zbora. Govoril bi o tem, v katero kategorijo ti invalidi sodimo. Znano je, da imamo dve skupini invalidov, to so delovni invalidi in vojaški vojni invalidi. Ker se mora vsak nov zakon naslanjati na obstoječo zakonodajo, je prezentno in prosim tudi tovariše poslance, da se izjavijo glede tega. Sicer mi dovolite majhno primerjavo: če je človek zaposlen in po nesreči postane invalid, je torej majhna razlika med tistim, ki se ponesreči v procesu dela ali pa pri prihodu na delo ali odhodu z dela in med tistim, ki se ponesreči izven delovnega procesa.

Druga kategorija, to je vojaški vojni invalidi, so tisti invalidi, ki so pri obrambi domovine ali pri izvrševanju neke vojaške akcije postali invalidi. Sedaj, ko sprejemamo zakon po 23 letih za iste poškodovance, ki so bili prizadeti v vojni, je treba določiti njihovo mesto. Naše načelo naj bi bilo nekako takšno, da bi bili ali izenačeni z vojaškimi invalidi, ali da bi se jim močno približali. To je torej naš predlog. Seveda nastaja pri tem takoj problem denarnih sredstev in ekonomskih zmožnosti. Smo realisti in razumemo težavne ekonomske možnosti, vendar smatramo, da kljub temu, če ekonomska možnost ni takšna, da bi se nas tudi glede dajatev izenačilo z vojnimi invalidi, naj se nam vsaj tega načela ne jemlje.

Večkrat smo se sklicevali na zakonodaje in analogije v sosednih državah. To debato smo načeli že tudi v odborih, vendar je bila razprava zaradi ekonomskih situacij ustavljena. Prav zato moramo biti realisti in sprejeti ekonomsko situacijo. Glede načela pa sem omenil že prej. Od nekaterih držav kot na primer od Italije, Avstrije in delno tudi od Madžarske smo prejeli nekaj nad 400 milijonov dolarjev reparacij. Od tega mi invalidi vojne nismo prejeli direktno ničesar. Kamorkoli so ta sredstva šla, bodisi za gradnjo novih objektov in podobno, smatramo, da je imela od tega družba koristi in zato imamo pravico do participacije tudi glede tistega deleža, ki ga danes delovni ljudje ustvarjajo, deloma pa ustvarjajo tudi nekateri naši člani, ki so se po rehabilitaciji vključili v delovni proces. Menim, da s tem ne bi bil izvajen pritisk na delovni razred, češ da od njega, ki proizvaja, nekaj zahtevamo, do česar

nimamo pravice. Na drugi strani pa imamo še vedno velike zahteve do reparacij od Zahodne Nemčije. To vprašanje se bo moralo nekoč rešiti. Seveda ga ne bo reševala republika Slovenija, vendar menim, da ima naša republika pri tem lahko močan vpliv, če bo vztrajala pri federaciji, da participira del teh sredstev tudi invalidom vojne, ki jih zastopam. Prosim tovariše in tovarišice poslance, da bi se glede tega v debati izjavili.

Glede naslova zakonskega osnutka pa sem razmišljal, če le-ta ni predolg. Morda naj bi se glasil: zakon o invalidih vojne. Pri tem bi bilo morda še treba povedati, ker gre samo za invalide s 100% telesno okvaro, da bo kasnejši zakon zajel tudi druge kategorije in to postopoma po težini telesne okvare. Smatram, da je sprejem osnutka tega zakona zelo pozitivno dejstvo, od katerega bodo imeli tudi ostali invalidi koristi.

Končno bi omenil 2. člen zakonskega osnutka. Smatramo namreč, da naj bi tisti družinski člani, ki nimajo drugih sredstev za preživljanje, uživali tudi po smrti upravičenca te pravice. To naj bi veljalo samo za I. kategorijo invalidov, torej za žrtve fašističnega nasilja, marveč tudi za obe ostali kategoriji, se pravi za civilne žrtve vojne in za žrtve vojnega materiala.

Prof. Janežič je že leta 1968 ob sprejemanju prvega zakona utemeljeval, da spadamo civilni vojni invalidi med vojne invalide, tako kot je bilo to urejeno šele v letu 1995 v

sedanjem zakonu o vojnih invalidih. Njegov predlog so poslanci odklanjali, kar razberemo iz diskusije, ki je prikazana v nadaljevanju:

Predsednik dr. Joža Vilfan: Želi še kdo besedo? Tovariš Radoslav Jonak ima besedo.

Radoslav Jonak: V načelni razpravi bi govoril samo o vprašanju, ki ga je načel tovarš Janežič, in sicer o opredeljevanju statusa invalidov, ki ga urejamo s tem zakonom. Mislim, da se ne moremo v bistvu opredeljevati ali gre za vojaške vojne invalide ali za delovne invalide ali za invalide, ki bi jih po statusu približali vojaškim vojnim invalidom, ali za invalide, ki bi jih po statusu približali delovnim invalidom. Zdi se mi, da je originalna rešitev zakona prav v 2. členu, ko postavlja poseben status, ki tej vrsti invalidom gre. Točno so postavljene definicije, kaj so vojaški vojni invalidi. Mislim, da poleg materialnih pravic, ki izhajajo iz tega naslova, izhajajo tudi določena družbena priznanja, ki so dana s tem statusom in da ne moremo istovetiti nastanka vzroka invalidnosti pri vojaških vojnih invalidih, ki so invalidi zaradi posledic ran in bolezni pri opravljanju vojaških dolžnosti. Prav tako ne moremo istovetiti invalidov žrtev vojne z delovnimi invalidi, pri katerih je invalidnost nastala v nekih danih okoliščinah delovnega razmerja itd. Zaradi tega se mi zdi, da v nadaljnjih razpravah najbrž ne bi bilo koristno in niti potrebno, da se vrtimo okoli tega, ali približati vojaškim vojnim invalidom te invalide ali jih približati k delovnim invalidom. Najti moramo za to skupino povsem originarne rešitve. Zdi se mi, da se z osnutkom tega zakona približujemo takim rešitvam. Tudi zaradi teh razlogov se mi ne zdi sprejemljiv naslov »invalidi vojne«. Zdi se mi namreč, da je glede na termine, ki jih uporabljamo v zvezi z vojaškimi vojnimi invalidi, ta naslov mnogo širši in vključuje seveda tudi vojaške vojne invalide in vse invalide vojne. Mislim, da tak parcialni zakon, ki rešuje samo parcialno skupino ljudi, ne more imeti nek splošen naslov.

Predsednik dr. Joža Vilfan: Želi še kdo besedo v načelni razpravi? (Ne javi se nihče.) Če ne, potem bi nadaljeval misli tovarša Jonaka in bi, upoštevajoč čustva vsega zbora, izrazil naše simpatije prof. Janežiču kot zastopniku zveze slepih in naše simpatije vsem članom njegove organizacije. Kar zadeva mene, moram reči, da imam občutek, da je tovarš Jonak našel zelo

posrečene besed s tem, ko je dejal, da bi bilo napačno, če bi sedaj skušal te žrtve identificirati z eno ali z drugo kategorijo. Gre za napor naše družbe, da vas in vaše težave obravnava kot posebno kategorijo in v okviru možnosti te težave tudi rešuje. Mislim, da bi vsi želeli, da bi bile te možnosti naše družbe večje, hkrati pa seveda tudi ne moremo iti prek mej družbenih zmogljivosti.

Zapiram obravnavo v načelu. Sedaj naj bi glasovali naprej o osnutku zakona v načelu. Prosim člane republiškega zbora, ki so za to, da se ta osnutek sprejme, da dvignejo roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je republiški zbor v načelu sprejel osnutek zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov.

40. seja

(23. julija 1968)

Predsedoval: dr. Vinko Mozetič,
predsednik socialno-zdravstvenega zbora

Začetek seje ob 9. uri.

Dnevni red:

6. osnutek zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov;

Pavle Janežič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci. Dovolite, da se k diskusiji oglašam kot zastopnik Zveze slepih. Imeli smo priložnost diskutirati že v odboru tega zbora in moram poudariti, da smo zadovoljni, ker smo naleteli na veliko razumevanje poslancev. Vendar bi se tu še enkrat oglasil v zvezi s stališči, ki so tudi navedena v poročilu odbora.

Znano vam je, da smo se zastopniki Zveze slepih zavzemali za izenačenje z vojaškimi vojnimi invalidi oziroma za močno približanje. Pri tem smo se sklicevali na zakonodajo treh držav iz socialističnega tabora in pa tudi treh zahodnoevropskih držav. Pri tem nas je vodilo tudi stališče, da je odbor tega zbora že lani v oktobru načelno zavzel to stališče, načelno poudarjam.

Po naši obstoječi zakonodaji o invalidih imamo dve skupini invalidov: delovne invalide in vojaške vojne invalide. Menimo, da spadamo po sorodnosti k vojaškim vojnimi invalidom, kajti če vojne ne bi bilo, potem mi ne bi postali invalidi. To je človeški razlog, sklicevali pa smo se tudi na zakonodaje sosednjih držav. Ko je bil predložen osnutek zakona v obravnavi v republiki, se je bilo treba odločiti o tem stališču. Mi smo mnenja, da je bilo naše stališče odklonjeno le zaradi omejenih materialnih možnosti republike. V imenu slepih invalidov, ki jih je 143 — ne moremo se sicer sklicevati v imenu tistih, ki so 100% invalidi oziroma invalidi s 100% telesno okvaro, ki niso slepi, ker nimajo svoje organizacije in z njimi nimamo kontaktov — bi poudaril, da prav omejene ekonomske možnosti republike omogočajo drugačno zaščito, menim boljšo, in da se le zato naše stališče ne bi smelo odklanjati. Tudi ne zaradi tega, ker je zastopnik Zveze združenj borcev NOV na odboru republiškega zbora bil mnenja, da nas ni enačiti z delovnimi invalidi. Menimo, če tuje zakonodaje poznajo močno približanje pravic in če moramo upoštevati sedanje ekonomske možnosti republike, potemtakem ni razloga, da bi se odklonilo naše stališče v približanju

pravic z vojaškimi vojnimi invalidi, ki bi ga lahko realizirali tokrat, ko bi se ekonomske razmere republike izboljšale.

Naše stališče torej je, če že ne moremo biti bratje, pa naj bomo vsaj bližnji sorodniki vojaških vojnih invalidov.

Prof. Janežič je na seji socialno-zdravstvenega zbora ponovil stališče, da spadajo civilni vojni invalidi med vojne invalide, tako kot je to urejeno v drugih državah.

2. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov (Ur. L. SRS, št. 51 / 1971).

Prof. Janežič je sodeloval v ljudski skupščini LRS pri sprejemanju sprememb in dopolnitev zakona iz leta 1968. S tem zakonom so pridobili zakonsko varstvo tudi civilni vojni invalidi z več kot 60% telesno okvaro. V svojem govoru je prof. Janežič opomnil, da ostajajo nezaščiteni še številni civilni vojni invalidi s telesno okvaro manj kot 60%.

26. seja

(17. decembra 1971)

Predsedoval: dr. Srečko Koren,
predsednik socialno-zdravstvenega zbora

Začetek seje ob 9.05.

Dnevni red:

5. osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov;

Pavle Janežič: Spoštovani tovariš predsednik, spoštovani tovariši poslanci! Dovolite, da se vam v imenu civilnih žrtev vojne lepo zahvalim, da ste s hitrejšim postopkom omogočili, da bo zakon sprejet že letos. Žal nismo mogli sodelovati na odboru vašega zbora, da bi morda v nekoliko daljši diskusiji pojasnili še nekatera naša stališča. Vendar v imenu civilnih žrtev vojne v celoti podpiram stališča, ki so bila sprejeta. Zdi pa se mi prav, da bi samo v nekaj besedah omenil nekatera stališča, v katerih se naša zveza od tega materiala odmika. V glavnem bi lahko rekel, da se nekoliko pridružujem tovarišu poslancu Kosmaču, kajti mi smo že pred tremi leti, ko je šlo za sprejem 100-odstotne invalidnosti, izrazili mnenje, da zaradi tega, ker nas je vojna prizadela, sodimo med vojaške vojne invalide.

Toda pustimo to ob strani. Mi pač pozdravljamo zakon, kakršen je, vendar pa ostaja še eno odprto vprašanje: Po tabelicah, ki jih sedaj sprejemamo, bo 60-odstotni invalid sicer dobil nekaj, vendar ostaja zunaj te številke človek, recimo 40-odstotni invalid, ki je brez ene noge pod kolenom, enako tudi 50-odstotni invalid, ki je brez ene noge pod kolenom in ima trdo koleno, ali pa recimo invalid, ki je brez vseh prstov na eni roki in ki je tudi 50-odstotni invalid. Vseh teh seznam ne upošteva, zato ker so po tabelicah, ki so veljavne za delovne invalide, ocenjeni z manj kot 50 %, po tabelicah za vojaške vojne invalide pa bi bili ocenjeni kot 60-odstotni invalidi. Samo to sem hotel omeniti tovarišem poslancem, da bi morda kdaj pozneje upoštevali tudi to problematiko in naše stališče. Drugače pa, hvala lepa!

1. Zakon o civilnih invalidih vojne (Ur. L. SRS, št. 8 / 1978)

Prvi zakon poimenovan Zakon o civilnih invalidih vojne je bil sprejet šele leta 1978. Šele takrat smo bili tudi uradno priznani in poimenovani kot civilni invalidi vojne. Pri sprejemanju tega zakona je v skupščini LRS sodeloval tudi prof. Janežič v imenu civilnih invalidov vojne.

10. seja

(15. februarja 1978)

Predsedovala: Majda Gaspari,
predsednica Skupščine Skupnosti socialnega varstva Slovenije

Začetek seje ob 9.30.

Dnevni red:**5. predlog za izdajo zakona o civilnih invalidih vojne, z osnutkom zakona,**

Pavle Janežič: Tovarišica predsednica, tovarišice in tovariši delegati! Prispeval bi nekaj k razpravi, ki se je razvila v zvezi z 11. členom. Predvsem naj povem, da večina civilnih invalidov vojne izhaja še iz časa II. svetovne vojne, nekaj pa je celo takih, ki so invalidi še iz I. svetovne vojne. Zato ni povsem logično povezovanje določil mednarodnega prava s terorističnimi in diverzantskimi dejanji, zlasti ne primerjanje tega z žrtvami fašističnega terorja, zaradi česar naj bi terorizem dobil drugačen mednarodni pravni status.

Poleg tega naj opozorim, da v Sloveniji še nimamo nobenega takega primera, da bi kdo postal žrtev terorističnih ali diverzantskih dejanj, pri sestavi tega zakona pa nas je zavezoval medrepubliški dogovor, po katerem smo dolžni to upoštevati, kajti po drugih republikah je takih primerov že nekaj.

Pri tem pa naj opozorim na to, da je delitev žrtev diverzantskih akcij na tiste, ki so se taki akciji zavestno uprli, od tistih, ki so bili v bistvu pasivno prizadeti, predlagal vaš izvršni odbor verjetno zaradi tega, da bi tako imenovane aktivne žrtve, primerjajoč z žrtvami fašističnega nasilja, nekako izenačili glede pravic, zaradi tega, ker so ugodnosti zanje nekoliko večje, kot jih uživajo drugi civilni invalidi vojne. Takšen je bil verjetno vaš osnovni namen, ponovno pa moram reči, da zaenkrat nimamo niti aktivnih pa tudi ne pasivnih žrtev diverzantskih akcij.

Načelno pa bi se dotaknil še tudi nekaterih drugih členov osnutka zakona, in to predvsem členov 6, 18, 19 in deloma tudi 22. V tej zvezi se namreč načlenja vprašanje samoupravnih odnosov, na drugi strani pa izpolnjevanja pravic, kjer gre v bistvu za priznanje razlik, ki jih civilni invalidi vojne ne dobijo po drugih predpisih. Tu gre po moji oceni za izredno majhno število takih primerov, pa tudi za sorazmerno povsem neznatne zneske.

11. seja

(27. marca 1978)

Predsedovala: Majda Gaspari,
predsednica Skupščine Skupnosti
socialnega varstva Slovenije

Začetek seje ob 9.10.

Dnevni red:

4. predlog zakona o civilnih invalidih vojne,

Pavle Janežič: V zvezi z vprašanjem, ki je bilo sproženo, naj iz prakse navedem, da so taki primeri že bili. Tako je na primer neki Mehmedović iz Bosne, ki živi v naši republiki, pridobil varstvo po našem zakonu. Tu najbrž ni neke ostre meje in gre verjetno samo za to, kje kdo stalno prebiva. In če kdo stalno prebiva v republiki Sloveniji, se mu varstvo zagotavlja po našem republiškem zakonu.

To navajam zato, da podprem to razpravo, ker v takem primeru ni prišlo doslej do kakšnih razlikovanj, zlasti še spričo tega, ker obstaja tendenca, da se te stvari med republikami izravnavajo. Zato tudi najbrž ne bo primerov, da bi se

kdo zaradi različnih pogojev preselil v drugo republiko. Če pa kdo pri nas dela in tudi stalno prebiva, pa sem prepričan — tako je tudi mnenje naše Zveze, da ne bo prišlo do razlikovanj.

2. Predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne

ZBOR OBČIN

28. SEJA

(20. IN 21. FEBRUARJA 1984)

Predsedoval: Mitja Horvat, predsednik Zbora občin

Začetek seje ob 9. uri.

13. predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne,

Predsednik M i t j a H o r v a t : Prijavljenih za razpravo ni več. Želi še kdo besedo? (Da.) Besedo ima tovariš Pavle Janežič, predstavnik Zveze društev civilnih invalidov vojne SR Slovenije.

P a v l e J a n e ž i č : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati! Dovolite mi, da v imenu Zveze društev civilnih invalidov vojne SR Slo-

venije spregovorim nekaj besed. Zlasti bi rad povedal, da smo v časovni stiski in nismo uspeli uveljaviti v Komiteju za borce in vojaške invalide naših stališč. Zaradi tega prihajamo danes z nekaterimi dodatnimi predlogi, ki smo jih tudi posredovali zborom, Izvršnemu svetu in pristojnima komitejema.

Morda bi bilo prav, da se predstavimo, kajti v populaciji invalidnih oseb smo mi morda nekoliko napačno predstavljeni. Poleg vojaških vojnih invalidov so še mirodobni vojni invalidi in tretja kategorija civilni invalidi vojne. Med civilnimi invalidi vojne, ki uživajo zakonsko varstvo, je približno 1600 ljudi. Dejansko jih je več, tu se statistike razhajajo. V naših vrstah je še približno 250 članov, ki imajo priznano stopnjo invalidnosti pod 60 % in do danes nimajo zagotovljenega varstva. Noben naš prejemek se ne krije iz zveznega proračuna niti osnovna invalidnina niti tuja pomoč niti ortopedski dodatek. Prejemamo invalidnino, ki znaša 50 % zneska za ustrezno kategorijo vojaških invalidov, dalje prejemamo tujo pomoč, ki je nekoliko manjša in še dodatno denarno pomoč.

Nekateri naši predlogi so navidezno res širjenje pravic, vendar menimo, da gre le za porazdelitev. Naši predstavniki bi morali biti navzoči povsod tam, kjer se o nas razpravlja, da bi lahko naša stališča zagovarjali, saj je to naša samoupravna pravica. Prosimo za vnaprej, ko se bodo pripravljala gradiva, da smo vabljeni na vse odbore, ne glede na to, ali smo formalno člani teh odborov ali ne.

Rad bi še povedal, da ko je bil pokojni dr. Maks Šnuderl še zvezni poslanec in profesor na pravni fakulteti, je pred več kot 20 leti ob našem obisku ugotovil, da nismo niti vojaški niti delovni invalidi in da naš status ni pravno urejen. To pravno praznino smo uspeli urediti z zakonom šele leta 1969. Danes pa naše predloge posredujemo zaradi tega, ker vemo, da ta skupina invalidov počasi umira, da je tako imenovani civilni invalidski dodatek, ki ga predlagamo ali dodatna denarna pomoč, pol manjša, vendar pa je socialni korektiv za tiste, ki imajo priznano invalidnost, pod 60 % in teh je večina. Povprečna starost naših članov je 59 let. Večina se nas je ponesrečila pred približno 40. leti.

Tako smo se predstavili in povedali, kaj želimo. Hvala lepa.

Zbral in uredil:
Zasl. prof. dr. Andrej Šalehar

6 USTANOVITEV DRUŠTVA

9. maja 1970 je bil v Beogradu na pobudo republiških komisij za reševanje problemov slepih civilnih žrtev vojn ustanovljena Zveza civilnih žrtev vojn Jugoslavije. Še isto leto 22. decembra 1970 je bila ustanovljena republiška Zveza civilnih žrtev vojn SR Slovenije, ki je spodbudila tudi ustanovitev osnovnih organizacij.

Občani 16 občin bivšega ljubljanskega okraja, katerih invalidnost je bila posledica vojnega nasilja in poškodb z vojaškim materialom, **so imeli ustanovni občni zbor** društva, dne 22. 10. 1971 v dvorani SOB Šiška. Prisotnih je bilo okoli 120 invalidov žrtev vojnega nasilja, ki večina še niso imeli urejenega statusa invalida. Iniciativni odbor je vodil g. Ivan Povše. Na občnem zboru je bilo ustanovljeno društvo Zveza civilnih žrtev vojn SRS osnovna organizacija Ljubljana. Prvi predsednik je postal g. Edvard Intihar. Društvo je delovalo na območju takratnih občin: Cerknica, Domžale, Grosuplje, Hrastnik, Kamnik, Kočevje, Litija, Logatec, Ribnica, Trbovlje, Vrhnika, Zagorje ob Savi in mesta Ljubljane.

Na ustanovnem občnem zboru so zapisali:

»Nova organizacija je odskočna deska in zaslomba, da si bodo lahko zagotovili in priborili pravice, ki jim pripadajo.«

Referat o »Namenu organizacije« je pripravil tov. Hrovat Ivan, v katerem je opisal potrebo po obstoju te organizacije. Povzetek referata:

»G. Hrovat je zapisal, da je po grobi oceni na območju Slovenije 2.000 žrtev fašističnega nasilja civilnih žrtev vojne in žrtev vojnega materiala. Do poškodb je prišlo brez krivde prizadetih, zato so tudi problemi le teh zaradi neobstoja organizacije ostali nerešeni. Ker nismo imeli lastne organizacije, ki bi skrbela za reševanje problemov civilnih žrtev vojn, so bile le te obravnavane med splošno socialno problematiko. Le nekatere žrtve so imele rešeno vprašanje denarne podpore. Takšno stanje je spodbudilo žrtve, da so zahtevale zakonsko ureditev njihovega vprašanja. Posebno vprašanje se je pojavilo s priključitvijo Primorske k matični domovini, ko so žrtve vojne, živeče na pridruženem območju izgubile status invalida in s tem tudi pravice, ki so jih pod Italijo imele. Brez uspeha so se borili, da bi te pravice ne izgubili. Leta 1958 so slepe civilne žrtve vojne ustanovile v Ljubljani iniciativni odbor, ki naj bi skrbel za uresničevanje zahtev slepih civilnih žrtev. Zvezi slepih in njenim članom je leta 1968 uspelo izglasovati Zakon o zaščiti nekaterih kategorij žrtev fašističnega terorja civilnih žrtev vojne in vojnega materiala. Omenjeni zakon pa je spodbudil tudi ostale žrtve vojne, da so zahtevali posebno varstvo, za uresničitev zahtev in so ustanovili Zvezo civilnih žrtev vojne Jugoslavije, ki je skrbela za rehabilitacijo, zaposlovanje ipd. Organizacija, ki jo danes ustanavljamo, bo imela v začetku veliko splošnih in konkretnih nalog, saj so pravice o varstvu deležni le 100 % žrtve vojne. Vse ostale žrtve pa nimajo niti družbeno veljavnega priznanega statusa invalida. Upoštevanje izkušnje utečenih sorodnih organizacij bo morala Zveza napeti vse sile in pomagati prizadetim članom, da se usposobijo za delo, ki ustreza njihovim umskih in fizičnim sposobnostim, ter jim po možnosti zagotoviti tudi delovna mesta. Skrb organizacije bo tudi izboljšati socialni položaj svojih članov. Konkretna naloga pa so opisane v statutu. Organizacija si bo morala poiskati pomoč tudi od družbene skupnosti in si bo v skladu s statutom sredstva zagotavljala iz članarine, dotacij in dohodkov iz raznih dejavnosti. Ob tej priliki se vsem članom iniciativnega odbora za opravljeno delo zahvaljujem in obenem pozivam prisotne, da v razpravi te uvodne besede dopolnijo, nakažejo konkretne naloge, dajo ustrezne predloge za njihovo reševanje in tako pripomorejo k uspešnemu ustanovnemu občnemu zboru, ter s tem zagotove, da bo naša osnovna organizacija kar najbolj uspešno delovala. Ljubljana, 22. X. 1971.«

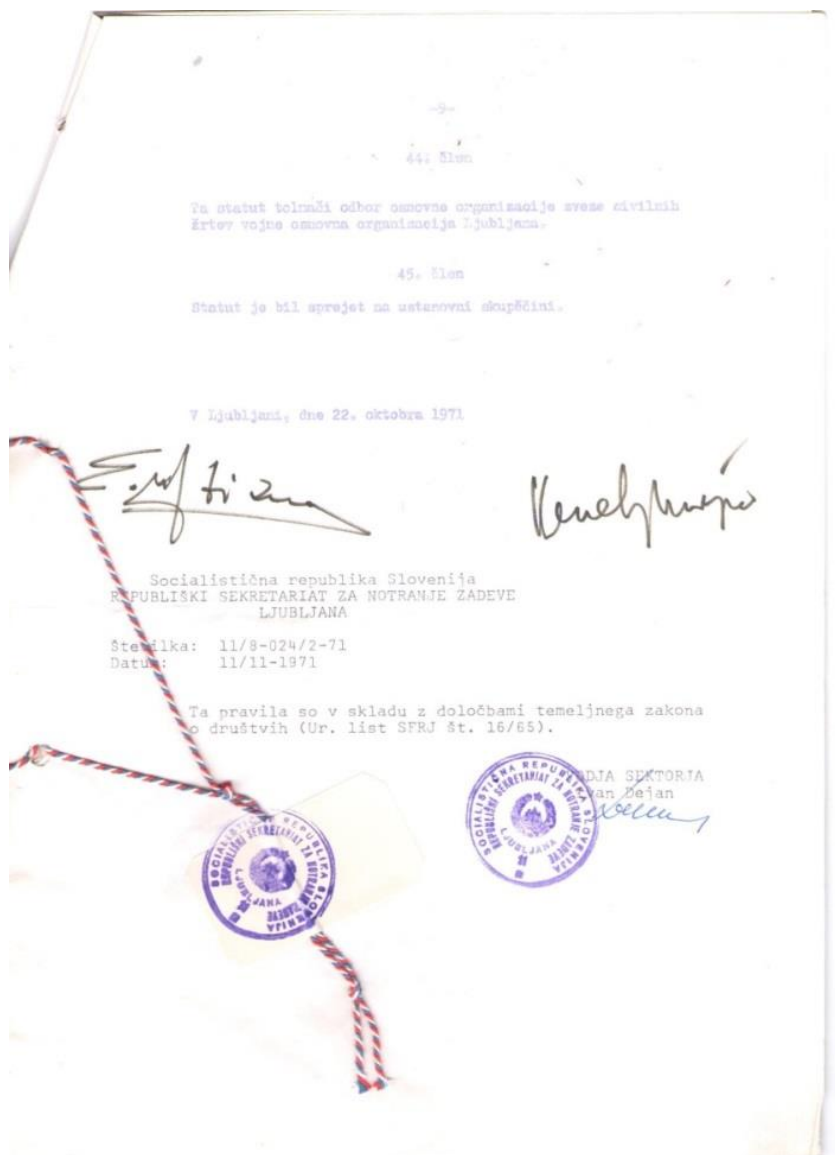
Prisotni so soglasno sprejeli Statut.

Slika: Prvi sestanki civilnih invalidov vojn

Vir: Arhiv Društva

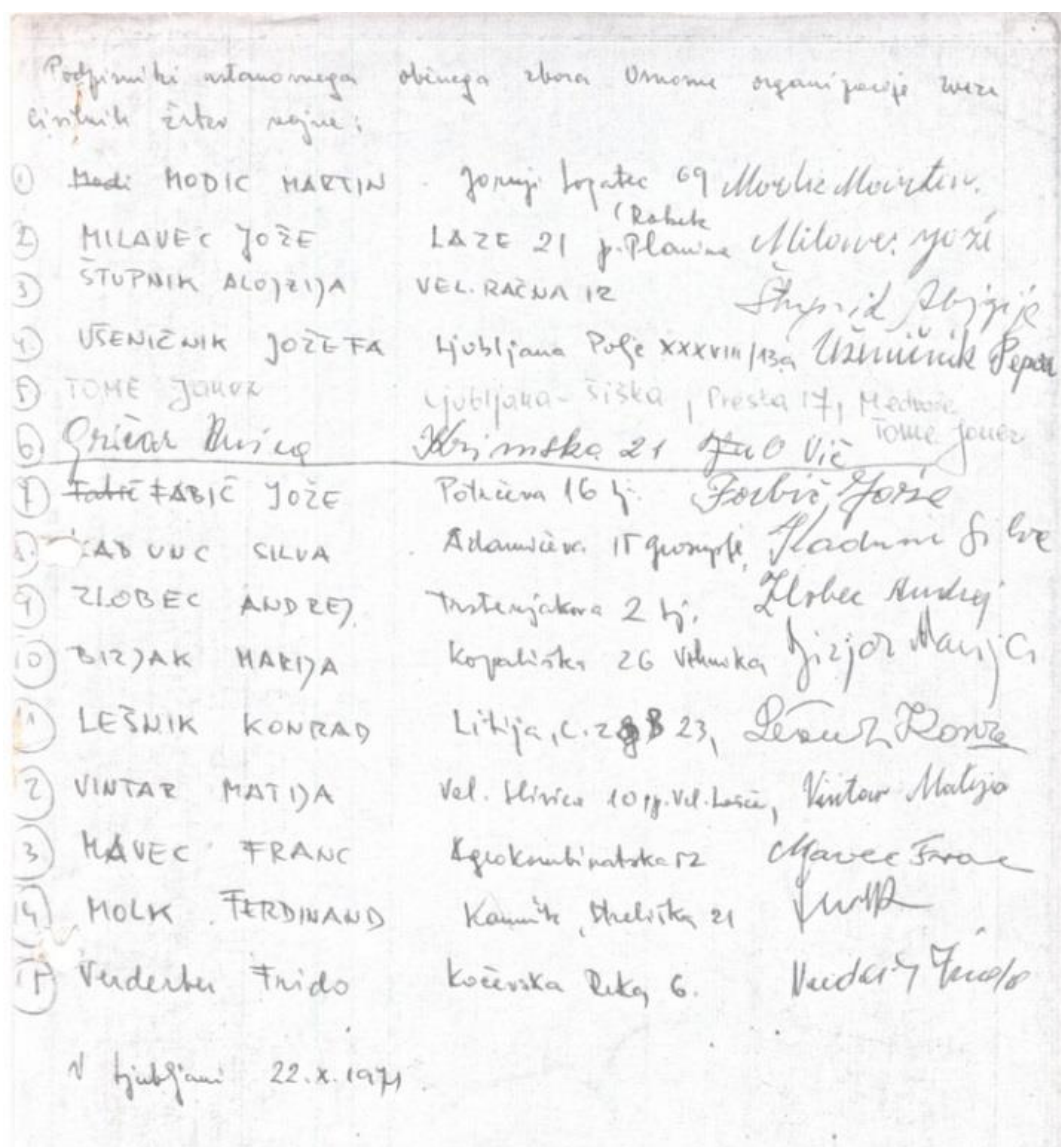
Slika: Sprejet prvi Statut Društva (Takrat Zveza civilnih žrtev vojne osnovna organizacija Ljubljana) na ustanovni skupščini, v Ljubljani 22. 10. 1971

Vir: Arhiv Društva

Kandidacijska komisija je uredila listo in začele so se volitve. V odbor so bili izvoljeni naslednji tovariši: Debevec Janez, Tomc Anton, Jereb Janez, Komovec Ivan, Prpič Marko, Intihar Edvard, Povše Ivan, Mavec Franc, Boh Marija, Mandelj Stane. V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni: Moljk Ferdinand, Kralj Mojca in finančni strokovnjak Rus Silva.

Slika : Podpisniki ustanovnega občnega zbora Osnovne organizacije Zveze civilnih žrtev vojne

Vir: Arhiv Društva

Po občnem zboru se je sestal izvršni odbor, na svoji prvi kratki seji.

Na prvi seji odbora so bili izvoljeni vodstveni organi.

Slika: Del zapisnika iz l. 1971, kjer so navedeni izvoljeni vodstveni organi Društva

VODSTVENI ORGANI

Na 1. seji odbora so bili izvoljeni v vodstvo organizacije naslednji

1. Predsednik	INTIHAR EDVARD
2. Potpredsednik	KOMOVEC IVAN
POVŠE IVAN
TOMC TONE
3. Tajnik	KRALJ MOJCA
4. Blagajnik	Boh Marija

Vir: Arhiv Društva

Sedež društva je bil v Ljubljani, Celovška 420. V skladu z novim Zakonom o društvih (Ur. L. SRS, št. 37/74), se je društvo leta 1976 preimenovalo v Medobčinsko društvo civilnih invalidov vojn Ljubljana. Društvo je bilo vpisano v register društev pri republiškem sekretariatu za notranje zadeve SRS pod zaporedno št. 145. št. odločbe 16/3-S-024-2/71 z dne 28. 9. 1976.

Sedež društva je bil v Ljubljani, Celovška 50. Območje delovanja je ostalo isto.

Društvo je postalo ustanovni član Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije. Od leta 1980 do 1996 je imelo društvo sedež v Ljubljani, Na jami 1.

Leta 1999 je društvo spremenilo ime v Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije. Društvo je bilo vpisano v register društva, ki ga vodi Upravna enota Ljubljana, pod zaporedno št. 644.

Št. odločbe 02/05-14-S-026-351/99 z dne 20. 7. 1999.

7 SPOMINI JANEZA JEREBA

45 let skozi oči civilnega invalida vojn, pobudnika za ustanovitev društva in borca za pravice civilnih invalidov vojn

Z g. Jerebom sva se dogovorila, da se dobiva pri njemu doma, kjer sva v prijetnem klepetu na senčni terasi spregovorila o prvih začetkih našega Društva. Zanimala me je njegova zgodba, njegova poškodba - nesrečni splet okoliščin ter začetki ustanovitve Društva. Zahvaljujem se, ker me je sprejel in z veseljem povedal svojo zgodbo, ki se jo spominja kot bi se zgodila danes.

Imel je težko mladost. Oče je odšel k partizanom, kjer je padel l. 1943, ostal je sam z mamo in bratom. Leto pozneje so jim Nemci požgali vse kar so imeli, ostalo jim je samo to, kar so imeli na sebi. Kot otrok je bil navihan, zanimalo ga je orožje, zato je bil poleg vedno, ko so prišli Nemci ali partizani. Nemcem je marsikateri del vojne opreme tudi ukradel.

Ko je imel komaj 8 let se je ponesrečil z eksplozijo ročne bombe, ki sta jo z bratom našla ob reki Idrijci. Bombo sta skrila in jo po dveh dneh poiskala, saj sta se bala, da jima jo je kdo ukradel. Uporabiti sta jo hotela pri kurjenju kresa. Usoda ju je prehitela in bomba je počila. Sam je dobil poškodbe glave, brat pa poškodbe prstov na roki. Po poškodbi so ga s konji odpeljali v 15 km oddaljeno partizansko bolnišnico v Idrijo, nato pa v bolnišnico v Ljubljano. Zaradi takratnih vojnih razmer ga je mati lahko obiskala šele po 21 dnevih. Domov se je vrnil po 2 mesecih, kjer je obiskoval šolo. Zaradi slepote je težko sledil pouku. Sovrstniki so ga kljub poškodbi sprejeli medse, sam pa se tudi ni dal izolirati. Pri trinajstih so ga sprejeli v Zavod za slepo mladino, kjer je zaključil šolanje. Možnosti za nadaljnji študij, ki si ga je želel, zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni imel. Zaposlil se je na današnji Gospodarski zbornici, kjer je ostal do upokojitve.

Poudari, da v tistih časih ni bil deležen nobenega varstva, torej za civilne žrtve vojn ni bilo poskrbljeno. Pri Društvu slepih, kamor se je tudi vključil, so imeli določeno organizirano pomoč. Ustanovil je ansambel, s katerim je veliko doprinesel k kulturnem udejstvovanju članov Društva slepih. Glasba mu je vlivala samozavest in nekaj prispevala v družinski proračun.

O samih pričetkih in pobudah za ustanovitev Društva civilnih invalidov vojn, ki bi omogočalo formalno borbo za pravice in v prvi vrsti izvajanje socialnih programov oz. skrb za člane, pove, da so vsi, ki so bili člani Zveze slepih, začeli iskati ljudi, ki so, kakor oni, žrtve vojnega materiala. Večino informacij so prejeli »od ust do ust«. Ko so

izvedeli za morebitnega civilnega vojnega poškodovanca, so ga obiskali kar na domu in podali pobudo, da se vključi v Društvo. Ko so zbrali določeno št. članov, so ustanovili Društvo. Ob obiskih morebitnih novih članov priča, da so naleteli na različne odzive. Nekateri so bili nesramni, jih napodili, saj se je marsikateri poškodovanec svoje invalidnosti sramoval. V tistem času so jih imenovali »kriplni«. Medse so že od začetka prištevali invalide z vsemi vrstami poškodb. Začetki so bili težki. Delali so sami, brez dodatne finančne pomoči. Vse delo je bilo prostovoljno. Sčasoma so pričeli zbirati sredstva iz občin. Naredili so tudi svojo značko, ki so jo prodajali, kjer je bilo to le mogoče (po srečanjih, veselicah ipd.), pri tem pa so angažirali tudi svoje otroke. S prodajo značk so si prislužili toliko denarja, da so lahko kupili prvo počitniško prikolico, ki so jo člani Društva postavili in uredili kar sami.

Pove, da je bila prva pisarna Društva na Celovški cesti v bivši »štali«. To so bili revni, skromni začetki, kjer so si morali člani pomagati med seboj. Sam je pričel iskati boljše prostore, ki jih je našel v Šiški. Bilo je neprimerno boljše, za opremo so morali poskrbeti sami.

Sam je bil tretji predsednik Društva, to funkcijo je opravljal deset let, še danes pa sodeluje in je član Upravnega odbora Društva. Za očeta Društva imenuje žal pokojnega Tomc Toneta, ki je vodil registracije in bil drugi predsednik. Prvi predsednik je postal Edo Intihar, saj niso želeli, je iskren g. Jereb, za predsednika imenovati slepega člana, saj to ni bilo društvo slepih. Omeni tudi gospo Boh Marijo, ki je bila prva blagajničarka Društva in se ji zahvaljuje za vso pomoč, tudi kasneje v službi.

V prihodnjih letih se je začelo Društvo razvijati, pridobili so sredstva različnih občin, materialno stanje se je pričelo izboljševati, plačano je bilo lahko tudi delo tajnika. V prvi vrsti pa so, poudarja g. Jereb, skrbeli za člane.

Spominja se prve ekskurzije, ko so obiskali partizansko bolnišnico Franja. Ves čas ga je bilo strah, če se bo kdo sploh udeležil ogleda, vendar je bil avtobus kljub jutranjem dežju poln. Člane so aktivirali tudi s športom. Najprej so pričeli s kegljanjem, kasneje z atletiko, strelstvom ipd. Veliko članov se je upiralo, saj so menili, da so nesposobni. Spominja se zdaj že pokojnega člana brez ene

noge, ki ga je komaj prepričal, da se jim pridruži. Sčasoma so postajali zelo dobri športniki, ki so prejeli kolajne in bili na svoje dosežke ponosni. To jim je vlivalo samozavest.

Če povzame, so bili prvi začetki, prve aktivnosti Društva predvsem registracija, aktivno iskanje članov, skrb za njih in zbijanje manjvrednostnega kompleksa. Trudili so se prodreti v ospredje, se predstaviti, samo, da jih bi ljudje sprejeli.

Glede zakonske ureditve pravic civilnih vojnih poškodovancev pove, da so s formalno borbo za pravice vojnih poškodovancev pričeli na Zvezi slepih. Ustanovili so komisijo oz. odbor, ki je bil zadolžen za zastopanje pri raznih organih.

V 45 letih, kolikor jih je minilo od ustanovitve Društva, pove g. Jereb, se je spremenilo ogromno. Civilni invalidi vojn so se uveljavili v družbi, po registraciji Društva so se počasi pričela zbirati tudi sredstva za delovanje društva in izvajanje socialnih programov. Začetki so bili težki, saj je bilo potrebno veliko truda, da so ustanovili društvo in poiskali člane, civilne vojne

poškodovance. Skozi leta se je uredilo tudi zakonsko varstvo, ki je vsaj finančno olajšalo tegobe, ki jih imajo invalidi zaradi poškodb.

Kot civilni invalid vojne, ki je vključen v Društvo že 45 let, meni, da je Društvo organizacija, ki je še vedno nujno potrebna, saj s svojimi socialnimi programi skrbi za vse starejše člane. Upa, da se bo sam vključeval v aktivnosti še mnogo let. Skrbi pa ga vse starejša populacija, ki se vse manj vključuje v aktivno delovanje v Društvu. Člani funkcij zaradi starosti nočejo več sprejemati.

Društvu želi, da bi bilo še naprej dejavno in izvajalo socialne programe, ki so za vse starejšo populacijo čedalje bolj pomembni.

Petra Kapš

8 ORGANIZIRANOST DRUŠTVA DANES

Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana (Društvo CIVS Ljubljana) je danes samostojna, prostovoljna in humanitarna organizacija javnega pomena, ki deluje na področju povezovanja in ohranjanja interesov svojih članov, ki so postali invalidi kot nevojaške civilne osebe zaradi posledic vojnih dogodkov in vojnega materiala. Društvo CIVS Ljubljana je pravno formalno odgovorno svojemu najvišjemu organu – občnemu zboru svojih članov, ki mu določi njegove naloge. Moralno pa je zavezano vsem slovenskim invalidom za stalno izboljšanje njihovega socialnega položaja. Osnovna izhodišča, ki jim Društvo sledi, so prizadevanja za enakovrednost in enakopravnost civilnih invalidov vojne in so izražena v:

- načelu spoštovanja zakonov in podzakonskih aktov pri delovanju društva,
- načelu enakopravnega obravnavanja ustavno opredeljenih človekovih pravic,
- načelu samostojnosti in neodvisnosti pri svojem delovanju v korist svojih članov,
- načelu podrejenosti in nadrejenosti pri vstopanju v višje interesne povezave,
- načelu enakih možnosti za vse civilne invalide vojn pri urejanju življenjskih pogojev,
- načelu pravičnosti pri ocenjevanju osebne okvare ali prizadetosti,
- načelu pravične dodelitve invalidnin v odstotkih priznane invalidnosti,
- načelu preglednega dodeljevanja sredstev, ki jih družba namenja civilnim invalidom vojn, da bodo ta sredstva resnično porabljena za njihovo osebno dobrobit,
- načelo smotrnosti porabe dodeljenih ali pridobljenih sredstev ob najvišji možni stopnji mobilizacije laičnega prostovoljnega dela svojih članov.

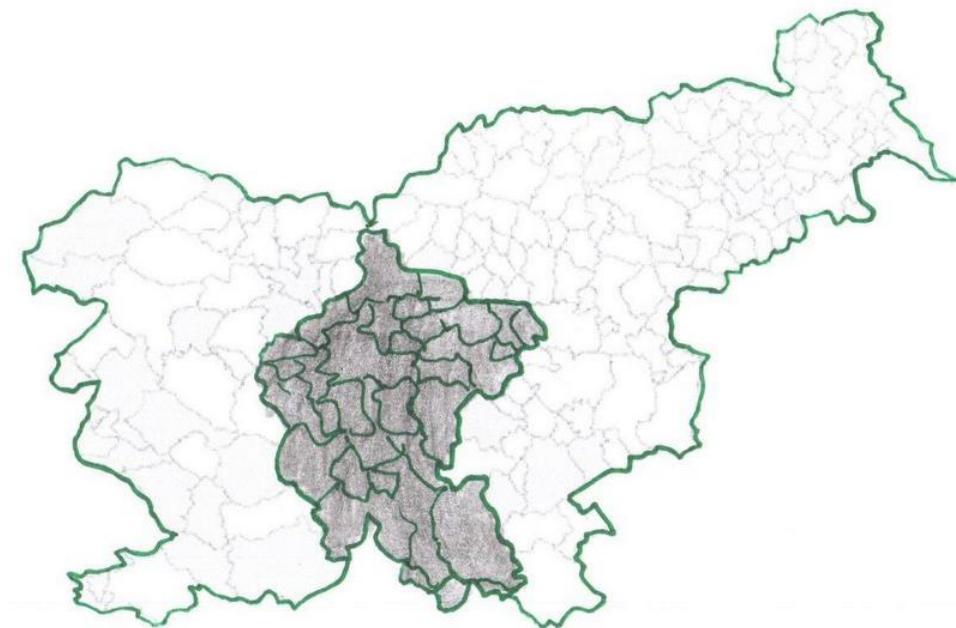
V vseh svojih dejavnostih smo usmerjeni k odgovarjajočim rešitvam invalidskega varstva civilnih invalidov vojn v Evropski Uniji, tako v smislu naporov za prilagajanje veljavne zakonodaje kakor tudi teoretskih strokovnih usmeritev, ki zadevajo rehabilitacijo, zaposlovanje, tehnične pripomočke, človekove pravice in druge dejavnike, ki tvorijo življenje civilnih invalidov vojn v Sloveniji.

Društvo izvaja naslednjih 10 socialnih programov:

- skrb za ohranjanje zdravja,
- preprečevanje in blaženje socialnih in psihičnih posledic invalidnosti,
- rekreacija in šport,
- usposabljanje za aktivno življenje in delo,
- kulturna dejavnost,
- usposabljanje invalidov za samopomoč ter svojcev za življenje in delo z invalidi,
- prevozi invalidov,
- dnevni center in klubi,
- informativna dejavnost,
- preprečevanje in odpravljanje ovir v fizičnem in socialnem okolju.

Društvo sedaj deluje na območju Slovenije, predvsem na območju občin Bloke, Borovnica, Brezovica, Cerknica, Dobropolje, Dobrova - Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Domžale, Grosuplje, Horjul, Hrastnik, Ig, Ivančna Gorica, Kamnik, Kočevje, Komenda, Litija, Ljubljana, Logatec, Loška dolina, Loški potok, Lukovica, Medvode, Mengeš, Moravče, Osilnica, Ribnica, Sodražica, Šenčur, Škofljica, Trzin, Trbovlje, Velike Lašče, Vodice, Vrhnika in Zagorje ob Savi.

Slika: Območje, ki ga pokriva Društvo

Vir: Lastna izdelava

Trenutno je sedež Društva v Ljubljani, na Malenškovi ulici 1.

V petinštiridesetih letih so Društvo uspešno vodili naslednji predsedniki:

1971 - 1975	Edo Intihar
1975 - 1979	Tone Tomc
1979 - 1983	Janez Jereb
1983 - 1984	Branko Zajc

1984 - 1986	Janez Jereb
1986 - 1990	Marko Brežan
1990 - 1991	Janez Jereb
1991 - 1994	Slavko Matičič
1994 - 1998	Jožef Miklavič
1998 - 2002	Zdravko Zore
2002 - 2004	Zdravko Zore
2004 - 2006	Zdravko Zore
2006 - 2012	Zdravko Zore
2012 – 2014	Karel Hribšek
2014 -	Angela A. Zadnikar

Slika: Prvi predsednik Društva – Intihar Edvard

Vir: Arhiv Društva

Izpostaviti moramo tudi osebno prizadevnost tajnic in tajnikov:

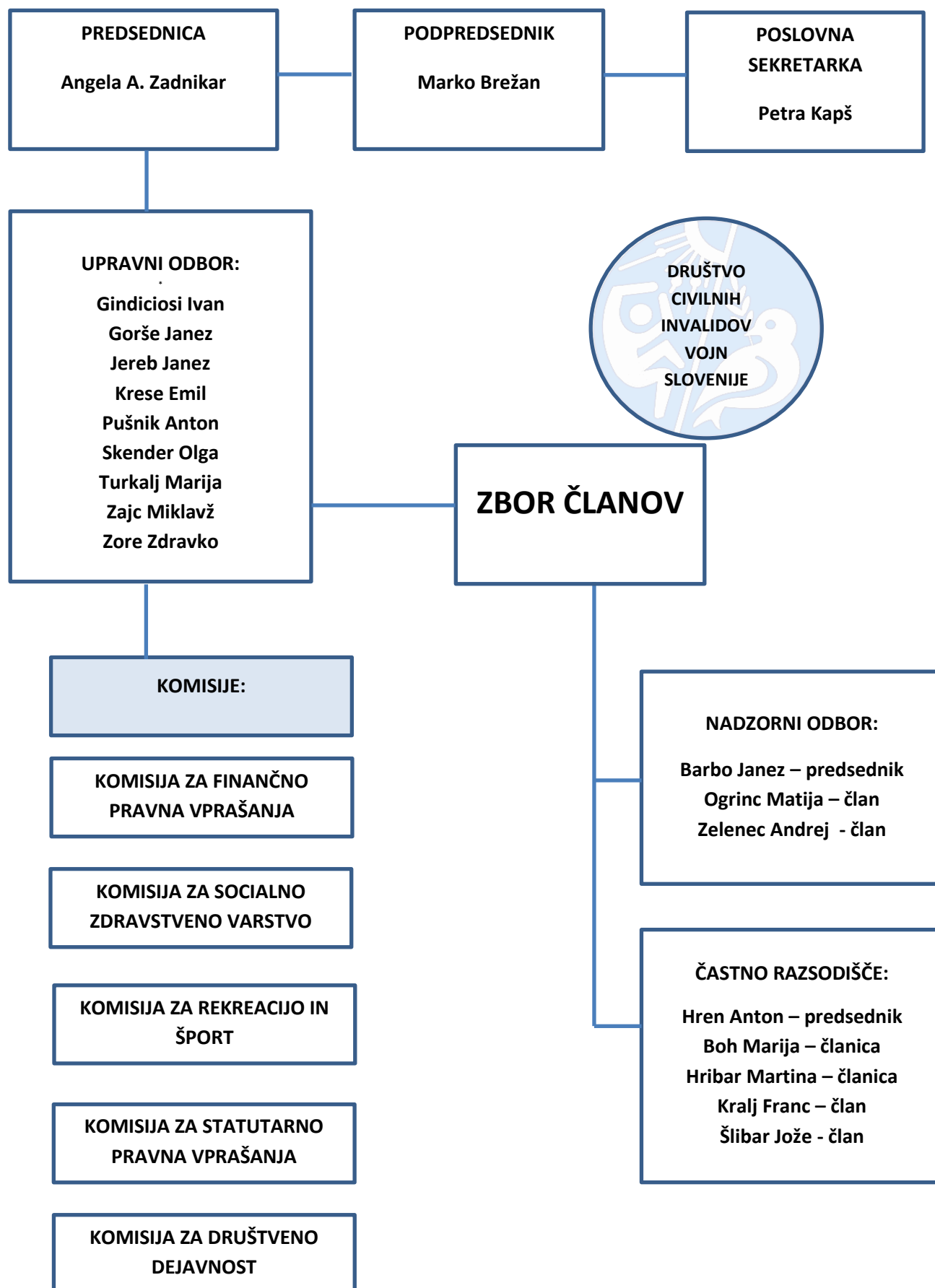
1971 - 1975	Mojca Kralj
1975 - 1979	Franc Janžekovič
1979 - 1981	Franc Berdon
1981 - 1986	Milica Zupančič
1986 - 1990	Miljutin Ajdič
1990 - 2013	Marko Brežan
2013 -	Petra Kapš

9 ORGANI DRUŠTVA

V mandatu 2016 – 2020 so bili izvoljeni: za predsednico Društva Angela A. Zadnikar (desno) in za podpredsednika Društva Marko Brežan (na sredini). Tajnica oz. poslovna sekretarka je Petra Kapš (levo).

Slika: Organi Društva v mandatu 2016 – 2020

10 SOCIALNO VARSTVENI PROGRAM DRUŠTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE LJUBLJANA

Socialno varstveni program Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana zajema 10 programov v sklopu katerih izvajamo skupinske in individualne dejavnosti, v katerih se združujejo ljudje, ki so postali invalidi kot otroci, večinoma med in po II. svetovni vojni, zaradi neposrednih vojaških akcij, eksplozij zapuščenega vojaškega materiala, bolezni ter zaradi težkih razmer bivanja v taboriščih, zaporih in izgnanstvu. Štirje so postali invalidi v času osamosvojitvene vojne za Slovenijo.

Vojni dogodki so na naših članih pustili pečat v obliki invalidnosti, nevrotičnih stanj, dodatno pa jih težijo še težave, ki pridejo s starostjo. Zdravstveno stanje članov se čedalje slabša, težave se stopnjujejo, socialna mreža se oži, osamljenosti je vse več.

Socialno varstveni program Društva je namenjen predvsem lajšanju zdravstvenih težav članov, pomoč pri zagotavljanju čim bolj kvalitetnega polnega in samostojnega življenja, preprečevanju socialne izključenosti in osamljenosti ter krepitvi zdravstvenega stanja z namenom usposabljanja članov za čim bolj aktivno in samostojno življenje. Program prilagajamo potrebam in željam uporabnikov. Z njegovo vsebino poskušamo maksimalno kompenzirati invalidnost in druge zdravstvene in psihosocialne težave.

10.1 Statusno pravna dejavnost Društva

Poteka predvsem na naslednjih področjih:

- spremljamo zakonodajo, ki se nanaša na varstvo in pravice CIV;
- po potrebi sprožimo postopke za uveljavitev davčnih olajšav invalidom sorazmerno s stopnjo njihove invalidnosti;
- prizadevamo si za pravičnejše izplačevanje invalidnin glede na odstotek invalidnosti;
- prizadevamo si, da država civilnim invalidom vojn prizna odškodnino za obdobje po vojni, ko nam ni priznala statusa in pravic civilnega invalida vojn;
- prizadevamo si, da se organiziranost društev civilnih invalidov vojn v smislu določil Zakona o invalidskih organizacijah na republiški ravni preoblikuje v učinkovito pravno in organizacijsko urejeno organizacijo;
- obveščamo javnost o položaju in odprtih vprašanjih varstva vojnih invalidov.

10.2 Posebni socialni programi

OHRANJEVANJE ZDRAVJA:

Zdravstvena preventiva, gibalne sposobnosti invalidov, ohranjanje življenjske moči in volje ter boljša vključenost v okolje so namen programa. Gre za izboljšanje psihofizične kondicije invalidov in preprečevanje nastajanja novih obolenj, ki so posledica tako invalidnosti kot staranja; povprečna starost naših invalidov je okoli 80 let. Namen programa je tudi CIV seznanjati s pravicami s področja zdravstva in sociale, ki jih lahko koristijo in so jim v pomoč pri premagovanju njihovih težav. Osnovni cilj programa je

ohranjevanje zdravja tako v smislu preventive kot kurative z namenom izboljšanja oziroma vsaj vzdrževanja zadovoljivega zdravstvenega stanja, ki invalidu zagotavlja tudi kvalitetnejše življenje. Civilnim invalidov vojn se nudi potrebna podpora kot npr. informiranje, načrtovanje rešitev in pomoč pri uveljavljanju pravic (spremstvo na institucije, kjer se njihov problem rešuje, povezovanje z ustreznimi institucijami ipd.).

PREPREČEVANJE IN BLAŽENJE SOCIALNIH IN PSIHIČNIH POSLEDIC INVALIDNOSTI: Namen programa je pomagati CIV, da čim dlje ostajajo aktivni v skladu s svojimi zmožnostmi, kljub svoji invalidnosti in starosti ter skrbeti, da jih ta čim manj ovira pri vključevanju v samostojno življenje. Namen programa je poiskati ustrezne vsebine in z njimi kompenzirati invalidnost ter invalidom pomagati k boljši vključenosti v okolje ter s tem omiliti osamljenost. Tempo življenja je namreč postavil popolnoma nove norme tako v družinskem kot družbenem okolju. Cilj programa je zagotoviti občasno socialno pomoč materialno ogroženim, nuditi pomoč pri zagotavljanju nege oz. spremljanju invalida ter po potrebi tolmača za gluhe, zagotavljanje in redno spremljanje ogroženih članov in ustrezno odzivanje na spremenjeno stanje, poskrbeti za zdravniške ekspertize za člane, ki vlagajo zahtevo za zvišanje %, izdelava socialne in zdravstvene slike članstva, izvajati obiske na domu, v DSO in zdravstvenih ustanovah, org. strokovna srečanja in ekskurzije, zagotoviti pomoč pri raznih opravilih ipd.

ŠPORT IN REKREACIJA: Danes se športu in rekreaciji daje vedno večji pomen. Dokazano je namreč, da izboljšujeta oz. ohranjata psiho-fizično kondicijo in pomenita zdrav način življenja, poleg tega pa tudi preprečujeta socialno izključenost, depresivno razpoloženje in osamljenost. Vse naštetu pa je namen tega programa. Vsi za to potrebujemo motivacijo, posebno še starejši invalidi. Z intenzivnim motiviranjem želi društvo spodbuditi čim več posameznikov v telesno aktivnost in na ta način posredno utrjevati samozavest. Cilj programa je organizirati športne in rekreativne aktivnosti, ki so primerne in prilagojene starosti in invalidnosti, tako da bodo dostopne za čim večje število invalidov. Organiziramo tudi meddruštvena tekmovanja oz. rekreativna srečanja predvsem z namenom preprečevanja socialne izključenosti in povezovanja z drugimi športniki/rekreativci ter druženja.

USPOSABLJANJE ZA AKTIVNO ŽIVLJENJE IN DELO INVALIDOV: Namen programa je invalidom nuditi vsebine, ki jim omogočajo kakovostnejše življenje, pomagajo vzdrževati njihove sposobnosti, psiho-fizično zdravje na čim višjem nivoju čim dalj časa in to v okviru svojega doma ali institucije. Z akcijami v programu jih spodbujamo k aktivnemu sodelovanju v društvu, s tem skrbimo za širitev njihove socialne mreže in sicer na način, ki je prilagojen »njihovemu« svetu in težavam. Cilj programa je pomagati invalidom do čim bolj neodvisnega in kakovostnejšega življenja z različnimi delavnicami, predavanji za osebno rast ter s področja zdravja, samopomoči, prehrane ipd. Pri tem gre tudi za spodbujanje interesa članov za različne ljubiteljske dejavnosti, krepí se socialna mreža posameznika, spodbuja samopomoč in izmenjujejo se izkušnje med samimi uporabniki programa. To pa je nedvomno pomemben dejavnik pri krepitvi samozavesti invalida - starostnika.

KULTURNA DEJAVNOST: Kultura v vsakem primeru izboljšuje človekovo počutje in to je eden od namenov programa. Društvo omogoča članom obiskovanje določenih abonmajev, tako gledaliških kot glasbenih. Znano je, da ima glasba poseben vpliv na človeka, tudi v zdravstvenem pomenu. Drugi nameni so aktivirati ustvarjalne potenciale invalidov, smiselno oblikovati prosti čas, preprečevati socialno izključenost in širjenje socialne mreže. Cilji programa so: organizirati kulturne dogodke, prireditve,

pomoč pri sofinanciranju izdaje knjig članov, sofinanciranje razstav članov ipd., organizacija ogledov gledaliških predstav, koncertov, muzejev, razstav, kulturnih znamenitosti, spodbujanje ustvarjalnosti – preko ustvarjalnih delavnic, preko nakupa izdelkov, ki jih invalid potrebuje za svoje izražanje ter ne nazadnje, spodbujanje invalidov umetnikov, da svoje znanje in izkušnje delijo s svojimi so-invalidi.

USPOSABLJANJE INVALIDOV ZA SAMOPOMOČ TER SVOJCEV IN PROSTOVOLJCEV ZA ŽIVLJENJE IN DELO Z INVALIDI: Namen programa je usposobiti/tekoče izobraževati invalide - prostovoljce, družinske člane in druge prostovoljce na način, ki bi invalidom omogočal čim bolj samostojno življenje, po potrebi s pomočjo prostovoljcev oz. v družinskem krogu ob pomoči svojcev. Cilj programa je izvesti predavanja in delavnice za prostovoljce za delo z invalidi, problematiko staranja, demence, ipd. Ne nazadnje je cilj programa tudi izobraževanje delavcev društva za bolj kvalitetno pomoč in podporo invalidom.

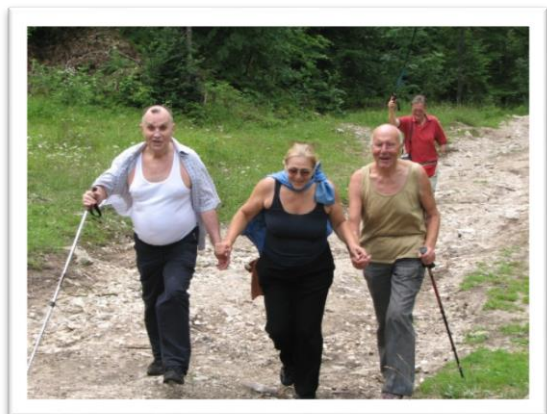
PREVOZI INVALIDOV: Namen programa je olajšati življenje težje mobilnim članom, ki sami ne zmorejo več voziti ali uporabljati javnega prevoza. S tem se članu omogoči vključenost v aktivnosti, ki se jih drugače ne bi mogel udeležiti in preprečujejo socialno izključenost in osamljenost invalida. Poleg tega mu s tem olajšamo dostop do njemu potrebnih zdravstvenih in socialnih služb, kar pomeni da mu pomagamo pri skrbi za njegovo socialno in zdravstveno oskrbo. Cilj programa je zagotoviti organizirani prevoz invalidom, ali z lastnim ali društvenim vozilom, sicer pa z najetim vozilom, ko gre za skupinske prevoze. Za posamezne primere vedno bolj zagotavljamo prevoz »član članu«. Ob takem načinu pomoči so-invalidu oziroma spremljevalcu sofinanciramo strošek prevoza invalida (individualni prevozi invalida k zdravniku, v zdravilišče, druge javne institucije ipd.).

DNEVNI CENTRI IN KLUBI: Namen programa je izvajati socialno varstveno dejavnost društva, za nudenje kvalitetne, organizirane pomoči svojemu članstvu, ki je zaradi invalidnosti, osamljenosti in/ali slabšega materialnega stanja prikrajšano za zadovoljitev nekaterih življenjskih potreb. S tem programom se članom omogoča kvalitetno, aktivno in zanimivo preživljanje prostega časa, sprotno reševanje problemov, preprečevanje socialne izključenosti ter krepitev medgeneracijske povezanosti. Namen programa je organizirati skrb za starostnike tako, da čim dlje ohranjajo neodvisnost, samoizpolnitev, samospoštovanje, vpletenost v socialno mrežo, po potrebi pa jim zagotoviti ustrezno oskrbo in pomoč. Cilji programa so zagotoviti skupine za samopomoč, sodelovanje z drugimi humanitarnimi in invalidskimi ustanovami npr. z UNICEF - varna točka, krepitev medgeneracijskega sodelovanja, organizirati delavnice npr. urjenje spomina, ročna dela in organizirati tedensko telovadbo za člane.

INFORMATIVNA DEJAVNOST: Namen programa je stalna in sprotna informiranost članov o vseh dejavnostih, ki se izvajajo v društvu z namenom, da se ohrani čim večja aktivnost članov, saj to prispeva k njihovem boljšem tako psihičnem kakor tudi fizičnem zdravju in sploh skrbi za neodvisno življenje. Zelo pomembno je tudi, da se članov spomnijo ob njihovih osebnih praznikih, saj jim to veliko pomeni in vedo, da društvo misli na njih ter da jih spomnimo, da smo tu za njih kadar bodo potrebovali pomoč. Cilj programa pa je zagotavljati obveščenost članstva, o aktivnostih društva in tudi vseh spremembah na področju invalidskega varstva, kar izvajamo pisno in telefonsko ter z razgovori, ko pridejo člani v društvo ali ko jih obiščemo na domu, zagotoviti internetno obveščanje.

PREPREČEVANJE IN ODPRAVLJANJE OVIR V FIZIČNEM IN SOCIALNEM OKOLJU: Zagotoviti invalidom varen bivanjski prostor na način, da je njegovo gibanje neovirano ter opremljeno oziroma prilagojeno na način, ki invalidu omogoča bolj kvalitetno ter samostojno življenje. Cilj programa pa je zagotoviti invalidu varen in njegovim potrebam prilagojen bivanjski prostor – pomoč pri prilagoditvi stanovanja invalidu (klančine, ograja, držala, stranišča...).

Utrinki iz izvajanja socialnih programov skozi čas v slikah:

Zabave in humorja ni nikoli preveč.

Pohod v spremstvu aktivistke Društva.

Obisk pri članih iz Litije.

Terapevtska ježa konj.

Vrtno kegljanje na Govejku.

Obisk muzeja našega člana Cirila Klemenčiča – zbiratelja starin.

Božično – novoletni koncert. Pevka ljudskih pesmi Silva Kosec.

Visok jubilej.

Dan mladosti na Brionih.

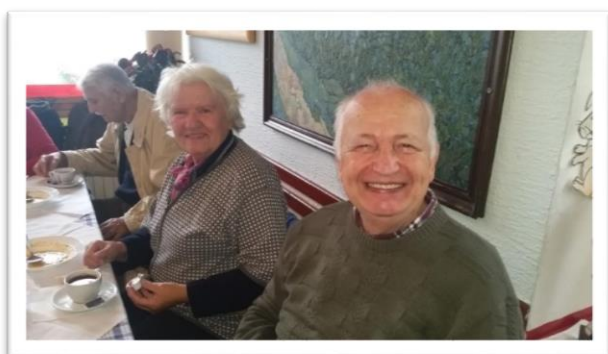
Medgeneracijsko druženje.

Regijsko srečanje s predavanjem v Grosupljem.

Srečanje s pustnim rajanjem.

Dobra volja nas spremlja povsod.

Zeliščna kmetija Plavica.

Rudnik soli v Avstriji.

Pohod - Divji potok, Črmošnjice.

Na obisku pri celjskem predsedniku.

Pohod in balinanje v bunkerju, globoko pod zemljo.

Srečanje prostovoljcev.

Visoko v hribih.

*Društvo ne vse dobro in kar naredite
za naše članke, vedno ste vsi ne
razpoloženi, kadar vas kaka članova
potrebuje. Vaša članica
Janka Čuške*

*V društvo se zelo lepo izzana, družba je dobra,
le tako naprej.*

ČLANICA Elna

Intervizija.

Predsednica Društva pri izdelavi unikatnega darila za pokrovitelja
proslave ob 45. jubileju Društva – Zorana Jankovića.

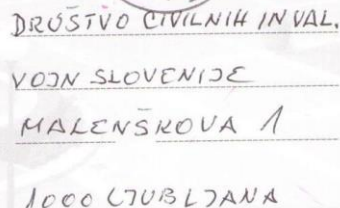
Regijsko srečanje občin Kočevje, Velike Lašče, Ribnica in Sodražica.

Po napornem predavanju in vrtnem kegljanju si zaslužimo počitek.

Čestitke ob okroglem jubileju.

Člani se velikokrat spomnijo na nas.

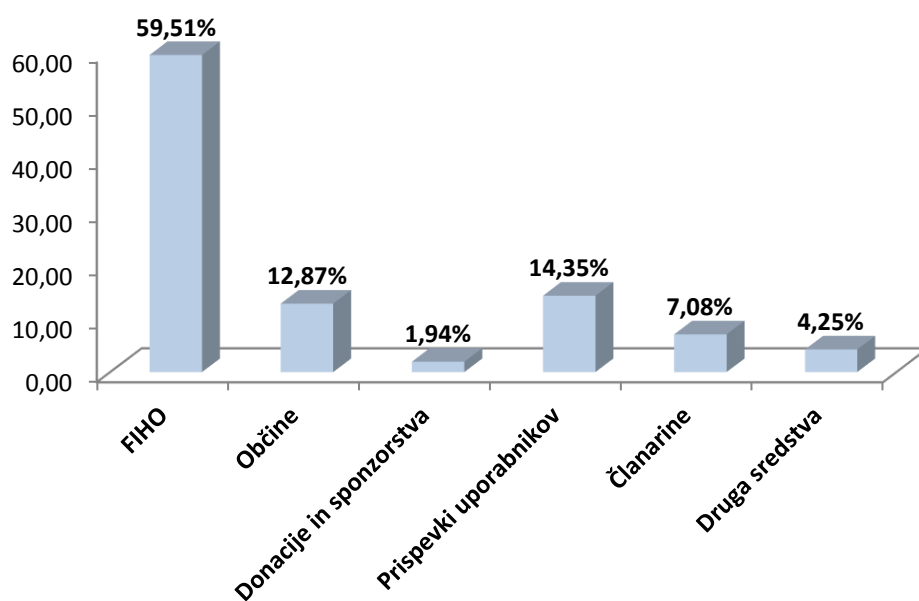
11 FINANCIRANJE DRUŠTVA

Društvo sredstva za svoje delovanje in izvajanje socialnih programov pridobi iz različnih virov. Ti so:

- Fundacija za financiranje humanitarnih in invalidskih organizacij,
- Mestna občina Ljubljana,
- ostale občine osrednje Slovenije,
- donacije in sponzorstva,
- prispevki uporabnikov,
- članarine in
- druga sredstva.

Vsa pridobljena sredstva v tekočem letu se porabijo za delovanje Društva v višini 20% in za izvajanje 10 socialnih programov v višini 80%. Vsak program se financira iz različnih virov, glede na pogodbene vrednosti financerjev.

Slika: Odstotek financiranja celotnega programa in delovanja društva za leto 2015 po financerjih

Vir: Lastna izdelava

V Društvu je za nedoločen čas zaposlena tajnica, ki je 20% svojega delovnega časa financirana iz sredstev za delovanje Društva, 80% pa iz sredstev namenjenih izvajanju socialnih programov.

12 POSEBNI DOSEŽKI DRUŠTVA

Za dolgoletno, aktivno delo v korist civilnih invalidov vojn Slovenije je Društvo prejelo naslednje nagrade:

1. Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije je ob svoji 35. letnici 1970-2005, Društvu podelila ZLATI ZNAK:

2. Plaketa glavnega mesta Ljubljana, 2001, za uspešno delovanje na področju poglobljene skrbi za civilne invalide vojn:

3. Nagrada občine Domžale ob prazniku občine, leta 2006:

13 OBLETNICE DRUŠTVA

V zadnjih 15 letih je Društvo praznovalo naslednje večje obletnice:

L. 2001 – Praznovanje 30. obletnice delovanja Društva pod pokroviteljstvom tedanje županje Ljubljane, Vike Potočnik

L. 2006 – Praznovanje 35. obletnice delovanja Društva pod pokroviteljstvom tedanje županje Ljubljane, Danice Simšič

L. 2011 – praznovanje 40. obletnice delovanja Društva pod pokroviteljstvom župana občine Kamnik, Marjana Šarca

14 PROSTORI DRUŠTVA

Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana (v nadaljevanju DCIVS) trenutno deluje v prostorih Društva vojnih invalidov Ljubljana (v nadaljevanju DVI) na Malenškovi ulici 1, 1000 Ljubljana.

V letih od 1994 do 1997 sta obe društvi vlagali v poslovne prostore, za kar sta sklenili tudi primerno pogodbo v kateri sta točno določili katere prostore bosta po končani adaptaciji

uporabljali in se nato kot polnopravni lastnici po končani obnovi vanje tudi preselili in vpisali v zemljiško knjigo.

DVI je na osnovi posadne listine dne 26. 06. 1996 pridobilo pravico uporabe nepremičnine na Malenškovi ulici 1, dne 21. 4. 2007 pa je na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o vojnih invalidih dobilo tudi lastninsko pravico.

Objekti, ki sta jih društvi adaptirali so bili tedaj v zelo slabem stanju, novonastalo Društvo DVI pa ni imelo možnosti pridobitve sredstev s strani Mestne občine Ljubljana ali iz loterijskih sredstev za financiranje humanitarnih in invalidskih organizacij. DCIVS je dostop do teh sredstev imelo in jih investiralo v namensko adaptacijo poslovnih prostorov na Malenškovi ulici 1, Ljubljana, skladno s pogodbo.

Obe Društvi sta v času adaptacije vzorno sodelovali, potekali so tudi pogovori o ustanovitvi nekaterih skupnih služb. Ker sta si Društvi podobni, je takratni tajnik DCIVS nudil strokovno pomoč pri ustanovitvi in organiziranju društva DVI. Društvi sta izvajali skupne programe na področju socialnega varstva.

DCIVS se je v obnovljene prostore vselilo septembra 1996. Leta 2003 je bil sklenjen sporazumni dogovor, da se DCIVS preseli v prostore na isti lokaciji – v lesene prostore, kjer DCIVS posluje še sedaj. Po selitvi so se odnosi pričeli krhati.

DVI se je na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojnih invalidih, ne da bi o dejanju obvestili DCIVS, vpisalo v zemljiško knjigo kot lastnik celotne nepremičnine, čeprav je tudi DCIVS po istem zakonu imelo pravico postati zemljiškoknjižni lastnik. DVI oz. njegovi predstavniki so ves čas zatrjevali, da je celotno premoženje v denacionalizacijskem postopku, kar naj bi onemogočalo vpis v zemljiško knjigo. Pozneje se je izkazalo, da ta objekt nikoli ni bil v denacionalizacijskem postopku.

DVI objekta ne bi bilo zmožno obnoviti brez sovlaganja DCIVS.

Nekorektnost odnosa DVI do DCIVS se je stopnjevalo s tožbo za izselitev prostorov, ne glede na skupna vlaganja in solastniški delež, ki po že omenjeni pogodbi DCIVS pripada.

Da zadeva, ki se ni premaknila iz mrtve točke, ne bi zastarala, je bilo DCIVS primorano dne 29. 1. 2010 zoper DVI vložiti tožbo za izstavitve zemljiškoknjižne listine, ki je osnova za vpis v zemljiško knjigo.

Tožbo je sodišče razrešilo v korist DCIVS, vendar predlagana rešitev Društvu nebi prinesla ustrezne rešitve. Če bi se odločili za fizično delitev prostorov, bi bilo potrebno najeti izvedenca gradbene stroke, geodeta itd., kar bo stroške povečalo in podaljšalo postopek še za 5 let. Po razgovoru s sodnico in odvetnikom smo ugotovili, da je najboljša možna rešitev poravnava obeh strani, kar za nas pomeni izselitev iz prostorov na Malenškovi ulici 1, DVI pa bo izplačalo DCIVS v višini vloženega vložka.

Potekali so razgovori obeh strani, odvetnikov, sodnice in celo župana Mestne občine Ljubljana. Ob tem so bili stroški zelo visoki. Po končnem razmisleku smo se odločili, da sklenemo zgoraj omenjeno sodno poravnavo in dokončno uredimo vsa sporna razmerja, ki so obstajala na dan poravnave, 23. 6. 2016.

Za takšno rešitev smo se odločili iz razloga, ker mirno medsebojno sodelovanje društev in bivanje na istem naslovu ni mogoče in je predvsem nezaželeno s strani DVI. Energijo in denarna sredstva bomo raje preusmerili v izvajanje socialnih programov, saj jih glede na starost in poškodbe invalidi vse bolj potrebujejo.

Z Mestno občino Ljubljana smo poizkušali rešiti prostorsko vprašanje Društva in dne 14. 9. 2016 prejeli odgovor MOL-a iz Oddelka za ravnanje z nepremičninami o možnosti brezplačne uporabe poslovnih prostorov na lokaciji Letališka cesta 33, za določen čas enega leta. Konec leta 2016 nas torej čaka selitev v prostore na Letališki cesti 33, o čemer bodo vsi naši uporabniki naknadno obveščeni.

Vojna ognjena je ta stvar,
zaneti jo sebični »stvor«,
cel svet nem zaječi.

Zato si sezimo v roke,
odpravljeno bo vse gorje,
ter mir oznanjamo v dar,
in sreča nam bo zvest vladar.

Alojzije Zaletelj,

Član - Civilni invalid vojne 1934 - 2016

15 LITERATURA IN VIRI:

1. Arhiv Društva.
2. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NSZ01VWU>
3. <http://www.sistory.si/>
4. <http://www.zdvis.si/gradivo>
5. Pozabljeni glasovi vojn. Zbornik ob 35 letnici organiziranega delovanja Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana, Ljubljana 2007
6. Šalehar A: Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi): anotirana kronološko urejena bibliografija, Ljubljana 2014
7. Zakon o vojnih invalidih. (1995) Uradni list RS. Št. 63/1995. Leto V.

PRILOGA:

VODNIK PO

PRAVICAH VOJNIH

INVALIDOV

Iz Zakona o vojnih invalidih (ZVojl):

Vojni invalid je oseba, ki je v okoliščinah po tem zakonu, kot neposredno posledico teh okoliščin brez svoje krivde dobila najmanj 20% okvaro zdravja zaradi poškodbe ali bolezni ali poslabšanja bolezni, ki jo je imela že prej, ali za katero sicer ni mogoče zanesljivo ugotoviti, da so jo povzročile te okoliščine, vendar je mogoče sklepati, da so vojne razmere znatno vplivale, da se je poslabšala.

Vojni invalid je vojaški vojni invalid, vojaški mirnodobni invalid in civilni invalid vojne.

Vir: <http://www.zdvis.si/gradivo>

PRAVICE VOJNIH INVALIDOV

A) PO ZAKONU O VOJNIH INVALIDIH

- INVALIDNINA
- DODATEK ZA POSEBNO INVALIDNOST
- DODATEK ZA POMOČ IN POSTREŽBO
- POVRAČILO PRISPEVKOV ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE
- ZDRAVSTVENO VARSTVO
- NADOMESTILO PLAČE
- REHABILITACIJA
 - o Poklicna rehabilitacija
 - o Oskrbnina
 - o Sofinanciranje prilagoditve prostorov in tehnične opreme ter delovnega mesta
 - o Funkcionalne oblike pomoči
 - Doplačilo pri nakupu tehničnih pripomočkov
 - Doplačilo k stroškom nabave osebnega motornega vozila in doplačilo k stroškom prilagoditve osebnega motornega vozila
- INVALIDSKI DODATEK
- POPUST PRI VOŽNJI
- POVRAČILO POTNIH STROŠKOV
- POSTOPEK ZA UVELJAVLJANJE PRAVIC

B) DRUGE PRAVICE

1. OPROSTITEV PLAČILA LETNEGA POVRAČILA ZA UPORABO CEST
2. INVALIDSKI ZNAK ZA PARKIRANJE
3. BREZPLAČEN DOSTOP DO INTERNETA
4. OLAJŠAVE PRI NAKUPU AVTOMOBILA
5. ODMERA DOHODNINE
6. OPROSTITEV PLAČILA RTV PRISPEVKA
7. OLAJŠAVE PRI OBRAČUNU DAVKA NA DODANO VREDNOST
8. OPROSTITVE PLAČILA TAKS

A) PRAVICE VOJNIH INVALIDOV po Zakonu o vojnih invalidih

1. invalidnina,
2. dodatek za posebno invalidnost,
3. dodatek za pomoč in postrežbo,
4. povračilo prispevkov za socialno zavarovanje,
5. zdravstveno varstvo,
6. rehabilitacija
 - poklicna rehabilitacija
 - oskrbnina
 - sofinanciranje prilagoditve prostorov in tehnične opreme ter delovnega mesta
 - funkcionalne oblike pomoči,
7. invalidski dodatek,
8. popust pri vožnji,
9. povračilo potnih stroškov.

Po odstotku invalidnosti se vojni invalidi razvrstijo v deset skupin invalidnosti:

- I. skupina - invalidi s 100% invalidnostjo, zaradi katere jim je priznan dodatek za pomoč in postrežbo;
- II. skupina - invalidi s 100% invalidnostjo;
- III. skupina - invalidi z 90% invalidnostjo;
- IV. skupina - invalidi z 80% invalidnostjo;
- V. skupina - invalidi s 70% invalidnostjo;
- VI. skupina - invalidi s 60% invalidnostjo;
- VII. skupina - invalidi s 50% invalidnostjo;
- VIII. skupina - invalidi s 40% invalidnostjo;
- IX. skupina - invalidi s 30% invalidnostjo;
- X. skupina - invalidi z 20% invalidnostjo.

1. INVALIDNINA

Osnovna pravica vojnih invalidov v Sloveniji je pravica do **invalidnine**, ki se odmeri v mesečnih zneskih po skupini invalidnosti – od 4 % za X. skupino do 100 % odmerne osnove za I. skupino invalidnosti. Odmerna osnova je določena z zakonom.

Skupina	Odstotek
I.	100
II.	73
III.	55

IV.	41
V.	29
VI.	18
VII.	14
VIII.	8
IX.	6
X.	4

2. DODATEK ZA POSEBNO INVALIDNOST

Vojni invalid, ki mu je vojna invalidnost priznana na podlagi amputacije okončin ali hude okvare njihove funkcije ali pa popolne izgube vida na obeh očesih kot neposredne posledice dobljene poškodbe ali bolezni, je upravičen do **DODATKA ZA POSEBNO INVALIDNOST**, ki znaša - v odvisnosti od teže, vrste in vzroka okvare - 6%, 12%, 19% ali 25% odmerne osnove, oziroma 35% odmerne osnove, če je podana kombinacija najtežjih okvar zdravja. Ta dodatek je nadomestilo za ortopedski dodatek po prejšnjem jugoslovanskem zakonu.

3. DODATEK ZA POMOČ IN POSTREŽBO

Pravico do dodatka za pomoč in postrežbo ima vojni invalid najmanj V. skupine, ki mu je glede na njegovo celotno invalidnost, ne glede na njen izvor, neogibno potrebna stalna pomoč in postrežba za opravljanje osnovnih življenjskih potreb, ali stalno nadzorstvo, ki je slep ali nepokreten.

Vojni invalidi, ki jim je stalna pomoč in postrežba neogibno potrebna za opravljanje vseh osnovnih življenjskih potreb, ki so slepi ali nepokretni, so upravičeni do dodatka za pomoč in postrežbo I. stopnje.

Vojni invalidi, ki jim je stalna pomoč in postrežba neogibno potrebna za opravljanje večine osnovnih življenjskih potreb ter tisti vojni invalidi, ki kot težji psihiatrični bolniki neogibno potrebujejo stalno nadzorstvo, so upravičeni do dodatka za pomoč in postrežbo II. stopnje.

Višina dodatka za pomoč in postrežbo je odvisna od okoliščine, ali je vojnemu invalidu potrebna pomoč in postrežba izključno ali pretežno vojne invalidnosti ali pa na podlagi izključno ali pretežno druge invalidnosti.

- Višina dodatka za pomoč in postrežbo I. stopnje je enaka odmerni osnovi,
- višina dodatka za pomoč in postrežbo II. stopnje pa 50% odmerne osnove, če je vojnemu invalidu potrebna pomoč in postrežba na podlagi izključno ali pretežno vojne invalidnosti.
- Vojnim invalidom - upravičencem do dodatka za pomoč in postrežbo I. stopnje, ki izpolnjujejo še dodatni pogoj, da so stalno popolnoma inkontinentni za blato in urin, se dodatek za pomoč in postrežbo I. stopnje poveča za 25%.

Kadar je vojni invalid - uživalec dodatka za pomoč in postrežbo v zdravstvenem ali drugem zavodu ali organizaciji, v kateri ima zagotovljeno potrebno pomoč in postrežbo, nima pravice do tega dodatka za čas bivanja v zavodu ali organizaciji. Ta določba ne velja za čas bivanja vojnega invalida v domu za starejše.

4. POVRAČILO PRISPEVKOV ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE

Vojni invalid s priznano pravico do dodatka za pomoč in postrežbo je upravičen do povračila prispevkov od plače, ki jih je dolžan plačati za osebo, ki mu na podlagi pogodbe o zaposlitvi zagotavlja pomoč in postrežbo, vendar največ do višine prispevkov, obračunanih od plače v višini njegovega dodatka za pomoč in postrežbo, če ne uveljavlja podobne pravice po drugih predpisih.

5. ZDRAVSTVENO VARSTVO

Vojnemu invalidu se zagotavlja plačilo zdravstvenih storitev v višini razlike do polne vrednosti storitev, zagotovljenih v okviru obveznega zavarovanja.

Vojnemu invalidu - državljanu Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v tujini, se v času, ko je na ozemlju Republike Slovenije, zagotavlja plačilo zdravstvenih storitev v okviru obveznega zdravstvenega zavarovanja v celoti.

Način povrnitve vrednosti zdravstvenih storitev uredita pristojna organizacija za zdravstveno zavarovanje in ministrstvo, pristojno za vojne invalide (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo), s pogodbo.

NADOMESTILO PLAČE

Dne 31.05.2012 je pričel veljati Zakon za uravnoteženje javnih financ (Uradni list RS, št. 40/2012, v nadaljevanju: ZUJF), ki v 6. členu spreminja odmerni odstotek za izračun nadomestila plače za prvih 90 koledarskih dni izplačila nadomestila plače, ki se izplačuje v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja.

Znižanje odmernega odstotka velja tudi za vojaške invalide in civilne invalide vojne, pri katerih za prvih 90 dni nadomestilo znaša 90 % od osnove v vseh primerih, razen v primeru zadržanosti od dela zaradi poklicne bolezni, poškodbe pri delu, nege družinskega člana ter darovanja krvi, ko nadomestilo znaša 100 % od osnove.

6. REHABILITACIJA

a. POKLICNA REHABILITACIJA

Vojni invalid ima pravico do poklicne rehabilitacije, če glede na invalidnost, splošno zdravstveno stanje, splošno in strokovno izobrazbo, starost, možnost zaposlitve in druge okoliščine izpolnjuje pogoje za uspešno rehabilitacijo.

S poklicno rehabilitacijo se vojni invalid usposobi za prejšnji ali kakšen drug, primeren poklic, pridobi strokovno izobrazbo za poklic ali izpopolni že doseženo strokovno izobrazbo.

b. OSKRBNINA

Vojni invalid ima v času poklicne rehabilitacije pravico do oskrbnine.

Osnova za odmero oskrbnine v tekočem koledarskem letu znaša 50% usklajene odmerne osnove iz januarja tekočega leta.

Oskrbnina je enaka osnovi za oskrbnino, če vojni invalid ali njegovi družinski člani nimajo rednih prejemkov, ki bi vplivali na višino oskrbnine, sicer pa je enaka razliki med osnovo za oskrbnino in delom prejemkov na družinskega člana, vendar ne more biti manjša od 10% osnove za oskrbnino.

c. SOFINANCIRANJE PRILAGODITVE PROSTOROV IN TEHNIČNE OPREME TER DELOVNEGA MESTA

Izdatki za prilagoditev prostorov in tehnične opreme za potrebe poklicne rehabilitacije oziroma zaposlitve vojnih invalidov ter drugi izdatki, potrebni za zagotovitev zaposlitve vojnim invalidom po končani poklicni rehabilitaciji, se deloma krijejo iz državnega proračuna, če se ne zagotavljajo na drugi podlagi oziroma po drugih predpisih.

d. FUNKCIONALNE OBLIKE POMOČI

DOPLAČILO PRI NAKUPU TEHNIČNIH PRIPOMOČKOV

Vojni invalid, ki zaradi vojne invalidnosti potrebuje tehnične pripomočke,

- ki omogočajo njegovo mobilnost (osebno motorno vozilo, prilagoditev osebnega motornega vozila, prenosna klančina, dvizni sedež, sedež za prenos ter dvigalo za premestitev iz vozička v osebni avto) ali
- samostojno življenje (telefon z gumbom za klic v sili, Braillova vrstica za vojnega invalida, ki je usposobljen za uporabo računalnika, telefonska slušalka, silhuetni induktor, budilka za gluhe, svetlobni indikatorji zvonjenja hišnega in telefonskega zvonca ter stacionarno ali prenosno povečalo),
- ima pravico do doplačila k tem stroškom, če se ti pripomočki ne zagotavljajo po predpisih o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju in se vojnemu invalidu ne zagotavljajo v domu za starejše, v posebnem socialno-varstvenem zavodu ali v zavodu za usposabljanje, v katerem biva.

Vojni invalid ima ob pogojih iz prejšnjega odstavka pravico tudi do doplačila za nakup protez, ortoz in drugih tehničnih pripomočkov, ki se zagotavljajo v okviru obveznega zdravstvenega zavarovanja po predpisih o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, veljavnih na dan uveljavitve tega zakona.

DOPLAČILO K STROŠKOM NABAVE OSEBNEGA MOTORNEGA VOZILA IN DOPLAČILO K STROŠKOM PRILAGODITVE OSEBNEGA MOTORNEGA VOZILA se dodeli na vsakih šest let, šteto od dneva vložitve zahteve, doplačilo k stroškom nabave drugih tehničnih pripomočkov pa se praviloma dodeli enkrat, ponovno pa le v primeru, da je postal tehnični pripomoček zaradi sprememb okvar zdravja vojnega invalida neuporaben, ali je zaradi sprememb okvar zdravja ali iz drugih razlogov, vendar ne zaradi neustreznega ravnanja vojnega invalida, prišlo do poškodovanja tehničnega pripomočka, pa popravilo ali prilagoditev ni možna.

Višina doplačila se določi v ustreznem odstotku od nabavne cene tehničnega pripomočka, pri čemer višina doplačila ne sme presegati dvanajst odmernih osnov, veljavnih v času vložitve zahteve.

7. INVALIDSKI DODATEK

Pogoji za pravico do invalidskega dodatka

Pravico do invalidskega dodatka ima vojni invalid I. do V. skupine ne glede na starost in zmožnost za delo ter vojni invalid VI. do X. skupine, ki je dopolnil 55 let starosti ali je trajno popolnoma nezmožen za delo.

Osebe iz prejšnjega odstavka so upravičene do invalidskega dodatka, če delež prejemkov na družinskega člana ne dosega osnove za ugotavljanje pravice do invalidskega dodatka in za določanje njegove višine (v nadaljnjem besedilu: osnova).

Osnova znaša 45% usklajene odmerne osnove iz januarja tekočega leta.

Vojni invalid I. do V. skupine, ki izpolnjuje pogoje za poklicno rehabilitacijo, nima pravice do invalidskega dodatka, dokler ne izpolni starostnega pogoja za pravico do invalidskega dodatka ali dokler ne postane trajno popolnoma nezmožen za delo.

Odmera invalidskega dodatka

Invalidski dodatek je enak osnovi, če upravičenec in njegovi družinski člani nimajo prejemkov, ki bi vplivali na višino invalidskega dodatka, sicer pa razliki med deležem prejemkov na družinskega člana in osnovo, vendar ne more znašati manj kot 10% osnove.

Upravičencu, ki prejema invalidski dodatek in se sam preživlja (v nadaljnjem besedilu: samohranilec) pripada poleg invalidskega dodatka dodatek za samohranilce v višini 50% osnove.

Upravičenec do **dodatka za samohranilce** obdrži ta dodatek tudi v primeru, da se zaradi bolezni, starosti ali onemoglosti preseli k sorodnikom.

Za samohranilca po prejšnjem odstavku se šteje tisti uživalec invalidnine, ki nima ožjih družinskih članov in staršev, ki bi bili v delovnem razmerju ali v pokoju ali bi imeli kmetijsko zemljišče ali dohodek iz samostojne dejavnosti, in v svojem gospodinjstvu nima za delo zmožnih sorodnikov.

Na pravico in višino invalidskega dodatka vplivajo prejemki upravičenca, njegovega zakonca in prejemki vzdrževanih družinskih članov.

8. POPUST PRI VOŽNJI

Vojni invalid ima pravico do 75% popusta od redne cene vožnje za skupno pet potovanj letno na ozemlju Republike Slovenije z vlakom ali avtobusom.

Upravna enota poravna prevozniku 75% redne cene vožnje, kolikor znaša popust iz prejšnjega odstavka.

Z enim potovanjem sta mišljena odhod iz odhodnega v namembni kraj (vožnja tja) in vrnitev iz namembnega v odhodni kraj ali kakšen drug kraj (vožnja nazaj).

Kadar vojni invalid s priznano pravico do dodatka za pomoč in postrežbo uveljavi pravico do popusta pri vožnji, ima njegov spremljevalec, ki potuje z istim prevoznim sredstvom pravico do brezplačne vožnje.

9. POVRAČILO POTNIH STROŠKOV

Vojni invalid ima pravico do povračila potnih stroškov (prevoznih stroškov ter stroškov prehrane in nastanitve med potovanjem in prebivanjem v drugem kraju), kadar ga upravna enota ali ministrstvo pošlje ali pokliče v drug kraj zaradi pregleda pred zdravniško komisijo.

Vojni invalid ima v primerih iz prejšnjega odstavka pravico do povračila potnih stroškov tudi za spremljevalca, če mu je priznana pravica do dodatka za pomoč in postrežbo.

Vojni invalid, ki uveljavlja pravico do zdravstvenega varstva ima pravico do povračila potnih stroškov v zvezi z uveljavitvijo te pravice.

Vojni invalid ima pravico do povračila prevoznih stroškov tudi za pot na poklicno rehabilitacijo v drug kraj, kamor se redno vozi, če se mu brezplačni prevoz z javnim prevoznim sredstvom ne zagotavlja po drugih predpisih.

Kadar vojni invalid s priznano pravico do dodatka za pomoč in postrežbo uveljavi popust pri vožnji po tem zakonu, ima njegov spremljevalec pravico do povračila prevoznih stroškov.

Povračilo prevoznih stroškov pripada vojnemu invalidu po ceni prevoza z javnim prevoznim sredstvom.

Če ni javnega prevoza, ali ga vojni invalid s priznano pravico do dodatka za pomoč in postrežbo glede na težo invalidnosti ne more uporabljati, se povrnejo stroški v višini, ki jo določi minister, pristojen za vojne invalide.

POSTOPEK ZA UVELJAVLJANJE PRAVIC

Zahteva za priznanje pravic se lahko vloži osebno pri referentu za področje vojne zakonodaje, v glavni pisarni ali pri svetovalcu za pomoč strankam na krajevno pristojni upravni enoti ali pa se krajevno pristojni upravni enoti pošlje po pošti. Krajevno pristojna je upravna enota, v kateri ima vlagatelj stalno prebivališče.

V postopkih priznanja pravice do dodatka za posebno invalidnost, dodatka za pomoč in postrežbo, do tehničnih pripomočkov pridobita upravna enota oziroma Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (kot pritožbeni organ) izvid in mnenje zdravniške komisije. Trajno popolno izgubo delovne zmožnosti uveljavlja oseba z odločbo ali potrdilom Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.

Po izpeljanem postopku upravna enota izda odločbo o posamezni pravici. Zoper odločbo je mogoča pritožba, ki se jo vloži pisno ali da ustno na zapisnik pri upravni enoti, ki je izdala odločbo. O pritožbi odloča Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve kot organ druge stopnje.

B) DRUGE PRAVICE

- 1. OPROSTITEV PLAČILA LETNEGA POVRAČILA ZA UPORABO CEST**
- 2. INVALIDSKI ZNAK ZA PARKIRANJE**
- 3. BREZPLAČEN DOSTOP DO INTERNETA**
- 4. OLAJŠAVE PRI NAKUPU AVTOMOBILA**
- 5. ODMERA DOHODNINE**
- 6. OPROSTITEV PLAČILA RTV PRISPEVKA**
- 7. OLAJŠAVE PRI OBRAČUNU DAVKA NA DODANO VREDNOST**
- 8. OPROSTITVE PLAČILA TAKS**

1. OPROSTITEV PLAČILA LETNEGA POVRAČILA ZA UPORABO CEST

Oprostitev plačila letnega povračila za uporabo cest se lahko uveljavi za osebne avtomobile z motorjem delovne prostornine bencinskega motorja do vključno 1800 kubičnih centimetrov in dizelskega motorja do vključno 1900 kubičnih centimetrov, osebne avtomobile z avtomatskim menjalnikom z delovno prostornino bencinskega motorja do vključno 2000 kubičnih centimetrov in dizelskega motorja do vključno 2200 kubičnih centimetrov ter za kombinirana vozila, prirejena za prevoz invalidov na invalidskih vozičkih.

Oprostitev lahko uveljavljajo:

- osebe, pri katerih je ugotovljena najmanj 80% telesna okvara ter osebe, pri katerih je zaradi izgube, okvare ali paraliziranosti spodnjih okončin ugotovljena najmanj 60% telesna okvara,
- osebe, ki so popolnoma izgubile vid na obeh očesih,
- osebe z zmerno, težjo ali težko telesno ali duševno prizadetostjo, ki jim je priznana invalidnost po predpisih o družbenem varstvu telesno in duševno prizadetih oseb in
- otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

(Zakon o letni dajatvi za uporabo vozil v cestnem prometu (ZLDUVCP), Uradni list RS, št. 57/2008 z dne 10.06.2008)

Oprostitev plačila letne dajatve za uporabo cest se uveljavlja na podlagi odločbe, izdane na podlagi mnenja izvedenskega organa Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije oziroma odločbe, izdane na podlagi predpisov o vojnih invalidih, upoštevajoč izvid in mnenje pristojne zdravniške komisije.

Oprostitev plačila letne dajatve lahko polnoletni upravičenec uveljavlja za eno vozilo, registrirano na svoje ime.

Oprostitev plačila letne dajatve za invalidske organizacije se uveljavlja na podlagi potrdila o statusu invalidske organizacije, ki ga izda ministrstvo, pristojno za invalide. Invalidska organizacija lahko uveljavlja oprostitev plačila letne dajatve za več vozil, ki se uporabljajo za prevoz oseb iz prvega odstavka tega člena.

Uveljavljanje oprostitve plačila letne dajatve

O oprostitvi plačila letne dajatve odločajo upravne enote z odločbo, zoper katero je dovoljena pritožba na ministrstvo, pristojno za promet. V izreku odločbe se navede upravičenec, identifikacijska številka vozila (številka šasije vozila), za katero se oprostitev prizna, ter obdobje, za katero se prizna oprostitev.

Vloga za oprostitev plačila letne dajatve se vložijo pri upravni enoti pisno ali elektronsko.

Vloga za uveljavljanje oprostitve plačila letne dajatve se lahko vložijo tudi pri nosilcu javnega pooblastila za registracijo vozil, določenem na podlagi zakona, ki ureja varnost cestnega prometa (v nadaljevanju: nosilec javnega pooblastila), ki vlogo nemudoma pošlje upravni enoti.

Če je bila letna dajatev plačana pred dokončnostjo odločbe iz prvega odstavka tega člena, ima upravičenec pravico do vračila sorazmernega deleža vplačane letne dajatve od dne vložitve vloge za oprostitev.

2. INVALIDSKI ZNAK ZA PARKIRANJE – PARKIRNA KARTA

Upravičenci do uporabe posebnega znaka oziroma parkirne karte so določeni v 66. členu zakona o pravilih cestnega prometa (ZPrCP-UPB2), in sicer so to:

1. osebe, ki imajo zaradi izgube, okvare ali paraliziranosti spodnjih ali zgornjih okončin ali medenice priznana najmanj 60 % telesno okvaro;
2. osebe z multiplo sklerozo;
3. osebe z mišičnimi in živčno-mišičnimi obolenji z ocenjeno najmanj 30 % telesno okvaro;
4. težko duševno prizadete osebe, ki jim je zaradi tega priznana invalidnost po predpisih o varstvu telesno in duševno prizadetih oseb;
5. osebe, ki imajo najmanj 90 % telesno okvaro zaradi izgube vida;
6. mladoletne osebe, ki so težko telesno ali duševno prizadete oziroma so zaradi izgube, okvare, paraliziranosti spodnjih okončin ali medenice ovirane pri gibanju ter
7. zdravstvene službe, socialne službe in invalidske organizacije, katerih delavci obiskujejo oskrbovance na domu zaradi nujnih in neodložljivih storitev, potrebnih za njihovo zdravje in življenje.

Ministrstvo, pristojno za promet, vodi evidenco izdanih parkirnih kart, upravne enote pa vnašajo podatke v evidenco.

Parkirna karta, izdana v eni od držav članic Evropske unije, velja tudi v Republiki Sloveniji.

Vozilo, parkirano na označenem parkirnem mestu za invalide, mora biti označeno z veljavno parkirno karto.

Parkirno karto sme poleg upravičenca uporabljati spremljevalec, ki vozi in spremlja osebo, ki je imetnik parkirne karte in sama ne vozi motornega vozila.

Upravičenci lahko parkirajo tudi na parkirnem mestu, ki ni označeno za invalide. V kolikor parkirajo na takšnem mestu in želijo uveljavljati pravice, ki jim jih daje izdana parkirna karta, morajo vozilo obvezno označiti z veljavno parkirno karto.

Upravičenci do parkirne karte smejo za največ dve uri parkirati vozila na krajih, kjer to sicer ni dovoljeno, če tako parkirano vozilo ne ogroža drugih udeležencev v cestnem prometu in jih ne ovira. Kadar upravičenec parkira vozilo na pločniku, mora pustiti prost najmanj 1,60 m širok del pločnika za pešce, ki ne sme mejiti na vozišče. Upravičenci – invalidi smejo vozilo parkirati na parkirnih mestih, označenih oziroma rezerviranih za invalide. V vseh naštetih primerih mora upravičenec označiti parkirano vozilo z veljavnim posebnim znakom za ustavljanje in parkiranje oziroma parkirno karto, in sicer tako, da jo namesti na vidno mesto na levi notranji strani vetrobranskega stekla.

Z globo 40 eurov se kaznujejo za prekršek zdravstveni delavci, delavci socialnih služb in delavci invalidskih organizacij ter osebe iz tretjega odstavka tega člena, ki parkirajo vozilo v nasprotju s prvim ali tretjim odstavkom tega člena.

V letu 2011 je bil sprejet nov pravilnik o parkirni karti (objava v Uradnem listu RS št. 67/2011 z dne 26. 8. 2011).

Parkirno karto izda na zahtevo upravičenca upravna enota, na območju katere ima upravičenec stalno ali začasno prebivališče oziroma sedež.

Zahtevi za izdajo parkirne karte je potrebno priložiti:

- odločbo o invalidnosti, iz katere je nedvoumno razvidna upravičenost oziroma potrdilo izbranega osebnega zdravnika o izpolnjevanju enega izmed pogojev;
- dve fotografiji, velikosti 35 x 45 mm. Fotografiji ne smeta biti izdelani z napravo za samopostrežno fotografiranje.
- Dokazilo o istovetnosti (veljavni osebni dokument);
- V postopkih za zamenjavo stare parkirne karte z novo, se priloži tudi stara parkirna karta.

V primeru, da stranka zahtevi za izdajo parkirne karte ne priloži odločbe o invalidnosti, iz katere je nedvoumno razvidna upravičenost, pridobi pristojna upravna enota potrebne podatke o upravičenosti osebe do parkirne karte, s soglasjem osebe, ki je podala vlogo za izdajo parkirne karte, in sicer od izbranega osebnega zdravnika osebe, od pristojnih uradnih državnih organov ali od nosilcev javnih pooblastil (npr. Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, pristojnega centra za socialno delo ...).

Izbrani osebni zdravnik izda potrdilo o izpolnjevanju pogojev na obrazcu. Izbrani osebni zdravnik lahko posreduje pristojni upravni enoti potrdilo iz prejšnjega stavka tudi v elektronski obliki.

Za izdajo parkirne karte mora posameznik plačati le stroške izdelave parkirne karte oziroma znaka in pripadajočega potrdila za uporabo znaka (cca. 2 EUR), sicer pa je zahtevek oproščen plačila upravne takse.

Organizacije, ki izpolnjujejo pogoje za uporabo parkirne karte, vložijo zahtevek na upravni enoti, kjer je sedež organizacije, zahtevku pa morajo priložiti:

- dokazilo o statusu organizacije oziroma zavoda (statut, odločba), razen če o tem obstoji uradna evidenca,
- dokazilo o plačilu obrazca parkirne karte.

Pravilnik določa, da vsi »stari« znaki ostanejo v veljavi še 3 leta po uveljavitvi pravilnika.

Parkirna karta se namesti na vidno mesto, na levi spodnji notranji strani vetrobranskega stekla, za čas parkiranja vozila.

3. BREZPLAČEN DOSTOP DO INTERNETA

ARNES nudi možnost brezplačnega dostopa v svoje omrežje med drugimi tudi za invalide.

Invalidi za dostop v omrežje ARNES svojo invalidnost dokazujejo s katerikoli dokumentom iz katerega je to razvidno.

Vsak uporabnik dobi poleg uporabniškega imena in gesla, ki ju potrebuje za identifikacijo, na ARNES-ovem strežniku prostor za postavitev spletne strani in registriran elektronski (e-mail) naslov.

Dodatne informacije v zvezi s tem najdete na naslovu <http://www.arnes.si/dostop/>.

4. OLAJŠAVE PRI NAKUPU AVTOMOBILA

1. OPROSTITEV PLAČILA DAVKA OD VOZIL

Od motornih vozil, ki se dajo prvič v promet (prodajo) oziroma se prvič registrirajo na območju Republike Slovenije, se mora plačati davek na motorna vozila. Višina davka na motorna vozila je odvisna od prodajne vrednosti vozila in znaša od 1% do 13%.

Zakon davku na motorna vozila (Ur. l. RS, št. 72/2006) določa oprostitve plačila tega davka od vozil, ki so nabavljena za prevoz invalidov, in sicer:

- od enega novega osebnega avtomobila z delovno prostornino bencinskega motorja do 1,8 l in dieselskega motorja do 1,9 l oziroma z delovno prostornino bencinskega motorja do 2 l in dieselskega motorja do 2,2 l za novi osebni avtomobil z avtomatskim upravljanjem ter od kombi vozila, **posebej prirejenega za prevoz invalidov na invalidskem vozičku,**
- ki ga največ enkrat v 5 letih kupijo **invalidske organizacije in osebe, ki imajo vozniško dovoljenje ali jim je potrebna pomoč drugih oseb, ki imajo vozniško dovoljenje.**
Osebe, ki jim je oprostitve namenjena so:
 - **osebe, pri katerih je zaradi izgube, okvare ali paraliziranosti spodnjih okončin ali medenice nastala najmanj 80% telesne okvare.** (Oprostitev se uveljavlja na podlagi odločbe o telesni okvari, ki jo izda Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije);
 - **osebe, ki so popolnoma izgubile vid na obeh očesih;**
 - osebe z zmerno, težjo ali težko telesno ali duševno prizadetostjo, ki jim je priznana invalidnost po zakonu o družbenem varstvu telesno in duševno prizadetih oseb (Oprostitev se uveljavlja na podlagi odločbe o priznanem statusu invalida oziroma odločbe, izdane na podlagi izvedenskega mnenja o razvrščanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Te odločbe izdaja Center za socialno delo);
 - otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki jih zdravstveni zavodi spremljajo kot rizične v razvoju. (Oprostitev se uveljavlja na podlagi potrdila zdravstvenega doma oziroma drugega zavoda, ki opravlja specialistično pediatrično dejavnost).

Oprostitev se uveljavlja z vlogo za povračilo davka, ki je bil plačan ob nakupu vozila.

Vlogo se posreduje pristojnemu davčnemu organu (davčni urad na območju stalnega prebivališča upravičenca). Vlogi se priloži račun za vozilo in ustrezno dokazilo o invalidnosti (glej zgornji odstavek).

Pozor: Na računu mora biti obračunan znesek davka na motorna vozila, sicer je težko razvidno, da gre za prvo prodajo vozila! Pristojni davčni organ je dolžan vrniti plačani davek iz tega zakona v 15 dneh po prejemu zahtevka.

V prometno dovoljenje tako kupljenega oziroma uvoženega avtomobila se vpiše, da je upravičenec uveljavljal povračilo davka. Če invalidska organizacija, invalid oziroma njegovi starši ali skrbniki prodajo osebni avtomobil ali ga brezplačno ali kako drugače odtujijo pred potekom petletnega roka od dneva nakupa, morajo plačati davek. Izjemoma se lahko avtomobil proda prej kot v petih letih, če je bil poškodovan v prometni nesreči za več kot 70% tržne vrednosti avtomobila na dan nesreče. Če invalid umre pred potekom petletnega roka od dneva nakupa oziroma uvoza avtomobila, smejo zakoniti dediči prodati osebni avtomobil, ki so ga podedovali, ne da bi plačali davek.

Če upravičenec (invalid) sam ni voznik, lahko v njegovem imenu avtomobil vozijo starši oziroma skrbnik ali osebe, ki imajo pisno pooblastilo upravičenca, njegovih staršev oziroma skrbnika. Če ima voznik pooblastilo, stalna navzočnost invalida v motornem vozilu ni obvezna.

2. DOPLAČILO K STROŠKOM NABAVE OSEBNEGA MOTORNEGA VOZILA IN DOPLAČILO K STROŠKOM PRILAGODITVE OSEBNEGA MOTORNEGA VOZILA

se na podlagi zakona o vojnih invalidih vojnim invalidom dodeli na vsakih šest let, šteto od dneva vložitve zahteve, doplačilo k stroškom nabave drugih tehničnih pripomočkov pa se praviloma dodeli enkrat, ponovno pa le v primeru, da je postal tehnični pripomoček zaradi sprememb okvar zdravja vojnega invalida neuporaben, ali je zaradi sprememb okvar zdravja ali iz drugih

razlogov, vendar ne zaradi neustreznega ravnanja vojnega invalida, prišlo do poškodovanja tehničnega pripomočka, pa popravilo ali prilagoditev ni možna.

Višina doplačila se določi v ustreznem odstotku od nabavne cene tehničnega pripomočka, pri čemer višina doplačila ne sme presegati dvanajst odmernih osnov, veljavnih v času vložitve zahteve.

5 ODMERA DOHODNINE

Zakon o dohodnini (ZDoh-2-UPB7), Uradni list RS, št. 13/2011 z dne 28. 2. 2011.

Dohodnina je davek, ki se zavezancu odmeri enkrat letno na podlagi njegovih osebnih prejemkov (dohodkov iz zaposlitve, dohodkov kmetijstva, dohodkov iz dejavnosti, dohodkov iz kapitala, premoženja in premoženjskih pravic,...), doseženih na območju Slovenije ali v tujini. Zavezanci za plačilo dohodnine so fizične osebe (posamezniki). Dohodnina se praviloma odmeri in plača od vseh dohodkov zavezanca, razen tistih, za katere zakon izrecno določa, da so iz plačila dohodnine izvzeti.

Med drugim zakon o dohodnini določa, da se dohodnine ne plača od:

- dohodkov, ki jih v obliki povračil stroškov, storitev ali drugih ugodnosti v naravi prejmejo upravičenci na podlagi zakona o vojnih invalidih, zakona o žrtvah vojnega nasilja, zakona o posebnih pravicah žrtev vojne za Slovenijo, zakona o popravilih krivic, zakona o vojnih veteranih in zakona o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb in zakona o republiških priznavalninah, razen prejemkov, ki predstavljajo redni dohodek;
- dodatka za pomoč in postrežbo po zakonu o vojnih veteranih, zakonu o vojnih invalidih in zakonu, ki ureja socialno varstvo, ter dodatka za tujo nego in pomoč po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb;
- invalidnine, invalidskega dodatka in dodatka za posebno invalidnost po zakonu o vojnih invalidih in nadomestila za invalidnost po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb;
- otroškega dodatka, dodatka za veliko družino in dodatka za nego za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, ki ga upravičenci prejmejo na podlagi zakona, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke;
- invalidnine, invalidskega dodatka in dodatka za posebno invalidnost po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju;
- doživljenjske mesečne rente, ki jo posameznik prejme po zakonu o žrtvah vojnega nasilja in zakonu o posebnih pravicah žrtev v vojni za Slovenijo 1991;
- veteranskega dodatka po zakonu o vojnih veteranih
- varstvenega dodatka k pokojnini po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju;
- dodatka za pomoč in postrežbo po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju;
- prejemkov za občasno delo invalidov, ki niso v delovnem razmerju in so vključeni v programe po predpisih, ki urejajo socialno varstvo in po predpisih, ki urejajo zaposlitveno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov;
- pomoči, ki jih socialno ali drugače ogrožene osebe prejmejo od organizacij, ki imajo v skladu z zakonom, ki ureja humanitarne organizacije, status humanitarne organizacije, ki deluje v javnem interesu na področju socialnega ali zdravstvenega varstva, in od organizacij, ki imajo v skladu z zakonom, ki ureja invalidske organizacije, status invalidske organizacije, ki deluje v javnem interesu na področju invalidskega varstva;
- prejemkov za opravljanje občasne ali začasne nege ali pomoči invalidom, ki jih fizičnim osebam izplačujejo reprezentativne in druge invalidske organizacije, ki delujejo na državni ravni;
- pomoči, ki jih pomoči potrebne osebe prejmejo od dobrotelinskih ustanov, katerih ustanovitev in poslovanje je v skladu z zakonom, ki ureja ustanove.

Zavezancem, ki imajo obdavčljive dohodke, so pod določenimi pogoji priznane olajšave pri odmeri dohodnine, in sicer:

Osebna olajšava:

(1) Rezidentu, invalidu s 100% telesno okvaro, se prizna zmanjšanje letne davčne osnove v višini 14.971 evrov letno, če mu je bila priznana pravica do tuje nege in pomoči, na podlagi odločbe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, centra za socialno delo ali upravnega organa, pristojnega za varstvo borcev in vojaških invalidov.

(2) Rezidentu po dopolnjenem 65. letu starosti se prizna zmanjšanje letne davčne osnove v višini 1205 evrov letno.

(3) Rezidentu, prejemniku pokojnine iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja, se prizna zmanjšanje dohodnine v višini 13,5% odmerjene pokojnine iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

(4) Rezidentu, ki prejema nadomestilo iz obveznega invalidskega zavarovanja kot delovni invalid po predpisih, ki urejajo obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje v Sloveniji, se prizna zmanjšanje dohodnine v višini 13,5% odmerjenega nadomestila. Za nadomestilo iz obveznega invalidskega zavarovanja se ne šteje nadomestilo plače zaradi dela s skrajšanim delovnim časom, ki ga izplačuje delodajalec v skladu s 397. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 104/05 – uradno prečiščeno besedilo in 69/06).

(5) Rezidentu, prejemniku priznavalnine po zakonu o republiških priznavalninah in zakonu o uresničevanju javnega interesa na področju kulture, se prizna zmanjšanje dohodnine v višini 13,5% odmerjene priznavalnine.

Olajšave za zaposlovanje invalidov:

(1) Zavezanec, ki zaposluje invalida po zakonu, ki ureja zaposlitveno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov, lahko uveljavlja znižanje davčne osnove v višini 50% izplačane plače te osebe, zavezanec, ki zaposluje invalida s 100% telesno okvaro ali gluho osebo, pa v višini 70% izplačane plače te osebe.

(2) Zavezanec, ki zaposluje invalide iz prvega odstavka tega člena nad predpisano kvoto in katerih invalidnost ni posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni pri istem delodajalcu po zakonu, ki ureja zaposlitveno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov, lahko uveljavlja znižanje davčne osnove v višini 70% izplačanih plač za te osebe. Za namene tega odstavka se osebe iz tega odstavka štejejo v kvoto po datumu sklenitve pogodbe o zaposlitvi, in sicer se najprej štejejo tiste osebe s starejšim datumom sklenitve pogodbe o zaposlitvi. Olajšava po tem odstavku se izključuje z olajšavo po prvem odstavku tega člena.

(3) Zavezanec, ki je invalid po zakonu, ki ureja zaposlitveno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov, in ne zaposluje delavcev, lahko uveljavlja znižanje davčne osnove v višini 30% povprečne mesečne plače zaposlenih v Sloveniji, zavezanec invalid s 100% telesno okvaro ali zavezanec – gluha oseba pa v višini 60% povprečne mesečne plače zaposlenih v Sloveniji za vsak mesec opravljanja dejavnosti.

Zakon o dohodnini določa tudi posebno olajšavo za zavezanec – samostojne podjetnike (s.p.), ki zaposlujejo delavce s statusom invalida oziroma za samostojne podjetnike s statusom invalida – samozaposlene invalide. Posebno olajšavo za zaposlovanje lahko uveljavlja:

- Zavezanec, ki zaposluje invalida po zakonu, ki ureja zaposlitveno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov, lahko uveljavlja znižanje davčne osnove v višini 50% izplačane plače te osebe, zavezanec, ki zaposluje invalida s 100% telesno okvaro ali gluho osebo, pa v višini 70% izplačane plače te osebe.
- Zavezanec, ki zaposluje invalide iz prvega odstavka tega člena nad predpisano kvoto in katerih invalidnost ni posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni pri istem delodajalcu po zakonu, ki ureja zaposlitveno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov, lahko uveljavlja znižanje davčne osnove v višini 70% izplačanih plač za te osebe. Za namene tega odstavka se osebe iz tega odstavka štejejo v kvoto po datumu sklenitve pogodbe o zaposlitvi, in sicer se najprej štejejo tiste osebe s starejšim datumom sklenitve pogodbe o zaposlitvi. Olajšava po tem odstavku se izključuje z olajšavo po prvem odstavku tega člena.
- Zavezanec, ki je invalid po zakonu, ki ureja zaposlitveno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov, in ne zaposluje delavcev, lahko uveljavlja znižanje davčne osnove v višini 30% povprečne mesečne plače zaposlenih v Sloveniji, zavezanec invalid s 100% telesno okvaro ali zavezanec – gluha oseba pa v višini 60% povprečne mesečne plače zaposlenih v Sloveniji za vsak mesec opravljanja dejavnosti.

Posebne olajšave za vzdrževanje družinskih članov:

Rezidentom, ki vzdržujejo družinske člane, se prizna zmanjšanje letne davčne osnove, ki znaša:

- za vsakega drugega vzdrževanega družinskega člana 2.066 eurov letno.

Za vzdrževanega družinskega člana zavezanca se šteje zakonec, ki ni zaposlen ter ne opravlja dejavnosti, nima lastnih dohodkov za preživljanje ali so ti manjši od višine posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana, določene v 3. točki prvega odstavka 114. člena tega zakona in razvezani zakonec zavezanca, če mu je s sodbo oziroma dogovorom, sklenjenim po predpisih o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, priznana pravica do preživitve, ki jo plačuje zavezanec. Za lastne dohodke iz prejšnjega stavka se štejejo vsi dohodki po tem zakonu.

(2) Za vzdrževanega družinskega člana zavezanca se šteje tudi otrok do 18. leta starosti.

(3) Za vzdrževanega družinskega člana zavezanca se šteje tudi otrok do 26. leta starosti, če:

- neprekinjeno ali s prekinitvijo do enega leta nadaljuje šolanje na srednji, višji ali visoki stopnji,
- ni zaposlen,
- ne opravlja dejavnosti, in

–nima lastnih dohodkov za preživljanje ali so ti manjši od višine posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana, določene v 3. točki prvega odstavka 114. člena tega zakona. Za lastne dohodke iz prejšnjega stavka se štejejo vsi dohodki po tem zakonu, razen družinske pokojnine, dohodka za opravljeno začasno ali občasno delo na podlagi napotnice pooblaščenice organizacije ali Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom, v skladu s predpisi s področja zaposlovanja, štipendije in dohodki otroka, oproščeni plačila dohodnine po 22. in 29. členu tega zakona.

Za vzdrževanega družinskega člana se šteje tudi otrok, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega stavka in je starejši od 26 let, če se vpiše na študij do 26. leta starosti, in sicer največ za dobo šestih let od dneva vpisa na dodiplomski študij in največ za dobo štirih let od dneva vpisa na podiplomski študij.

(4) Za vzdrževanega družinskega člana se šteje tudi otrok, starejši od 18 let, ki se ne izobražuje in je za delo sposoben, če je prijavljen pri službi za zaposlovanje in živi s starši oziroma posvojitelji v skupnem gospodinjstvu ter nima lastnih dohodkov za preživljanje oziroma so ti manjši od višine posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana, določene v 3. točki prvega odstavka 114. člena tega zakona. Za lastne dohodke iz prejšnjega stavka se štejejo vsi dohodki po tem zakonu.

(5) Ne glede na tretji in četrti odstavek tega člena, se otrok, ki ima pravico do dodatka za nego otroka v skladu z zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, šteje za vzdrževanega družinskega člana za obdobje, v katerem ima pravico do dodatka za nego otroka v skladu z zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih.

(6) Ne glede na tretji odstavek tega člena, se za vzdrževanega družinskega člana šteje tudi otrok, ki ima pravico do dodatka za pomoč in postrežbo v skladu z zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, do 26. leta starosti, če neprekinjeno ali s prekinitvijo do enega leta nadaljuje šolanje na srednji, višji ali visoki stopnji, po 26. letu starosti pa, če traja njegovo šolanje na visoki stopnji pet ali šest let, ali če otrok zaradi daljše bolezni ali poškodbe ni končal šolanja v predpisanem roku. Obdobje, v katerem se otrok šteje za vzdrževanega družinskega člana, se v navedenih primerih podaljša za toliko časa, kolikor se je šolanje zaradi navedenih razlogov podaljšalo.

(7) Ne glede na tretji, četrti, peti in šesti odstavek tega člena, se otrok, ki je v skladu s predpisi o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb za delo nezmožen, šteje za vzdrževanega družinskega člana ne glede na njegovo starost.

(8) Za otroka se šteje lasten otrok, posvojenec, pastorek oziroma otrok zunajzakonskega partnerja. Za otroka se šteje tudi vnuk, če ima zavezanec pravico do posebne olajšave za enega od njegovih staršev ali če vnuk nima staršev ali če zavezanec skrbi zanj na podlagi sodbe sodišča. Za otroka se šteje tudi druga oseba, če zavezanec zanj skrbi na podlagi sodbe sodišča.

(9) Za vzdrževanega družinskega člana zavezanca se štejejo tudi starši oziroma posvojitelji zavezanca, če nimajo lastnih dohodkov za preživljanje oziroma so ti manjši od višine posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana, določene v 3. točki prvega odstavka 114. člena tega zakona, in živijo z zavezancem v skupnem gospodinjstvu ali so v institucionalnem varstvu v socialno varstvenem zavodu in zavezanec krije stroške teh storitev ter pod enakimi pogoji tudi starši oziroma posvojitelji zavezančevega zakonca, če zakonec ni zavezanec za dohodnino. Za lastne dohodke iz prejšnjega stavka se štejejo vsi dohodki po tem zakonu.

(10) Za vzdrževanega družinskega člana zavezanca, katerega pretežni del dohodka je iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, se šteje tudi član kmečkega gospodinjstva, če sodeluje pri doseganju dohodka iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti in če nima lastnih dohodkov za preživljanje oziroma so ti manjši od posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana, določene v 3. točki prvega odstavka 114. člena tega zakona, in pod pogojem, da njegov otrok, zakonec, starši ali posvojitelji zanj ne uveljavljajo posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana. V takem primeru se kot vzdrževani družinski član zavezanca šteje tudi otrok člana kmečkega gospodinjstva, ki se po tem odstavku šteje za vzdrževanega družinskega člana. Za otroka po tem odstavku se šteje otrok, kot je določen v drugem do osmem odstavku tega člena. Za lastne dohodke iz prvega stavka tega člena se štejejo vsi dohodki po tem zakonu.

(11) Za vzdrževanega družinskega člana po tem členu se šteje oseba, ki izpolnjuje v prejšnjih odstavkih tega člena določene pogoje in ima prijavljeno bivališče v Sloveniji, je državljan Slovenije oziroma države članice EU ali je rezident države, s katero ima Slovenija sklenjeno mednarodno pogodbo o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka, ki omogoča izmenjavo informacij zaradi izvajanja domače zakonodaje.

Ko je že govora o določilih novega zakona o dohodnini, naj spomnimo tudi na **možnost namenitve dela dohodnine za donacije v korist delovanja neprofitne organizacije**. Zakon namreč določa, da zavezanec za plačilo dohodnine lahko zahteva, da se do 0,5% dohodnine, odmerjene po tem zakonu od dohodkov, ki se všttevajo v letno davčno osnovo, nameni za financiranje splošno-koristnih namenov in za financiranje političnih strank in reprezentativnih sindikatov. Za splošno-koristne namene se med drugimi štejejo **tudi dejavnosti, ki jih opravljajo invalidske organizacije**, ki so po posebnih predpisih ustanovljene za opravljanje navedenih dejavnosti kot nepridobitnih dejavnosti, in katerim je s posebnim zakonom ali na podlagi posebnega zakona, zaradi opravljanja te dejavnosti priznan poseben status ali določeno, da je njihova dejavnost v javnem interesu ali da je dobrodelna.

6. OPROSTITVE PLAČILA RTV PRISPEVKA

Plačila RTV prispevka so oproščeni:

- invalidi s 100% telesno okvaro,
- invalidi z manj kot 100% telesno okvaro, če jim je priznana pravica do dodatka za pomoč in postrežbo,
- osebe, ki so trajno izgubile sluh,
- ustanove za varstvo otrok, šole, bolnišnice, domovi za ostarele, invalidske organizacije in invalidske delavnice, diplomatska predstavništva.

Upravičenci oprostitev plačila prispevka uveljavljajo le na podlagi odločbe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje oziroma odločbe ali sklepa drugega pristojnega organa, ki odloča o stopnji in vrsti invalidnosti.

7. OLAJŠAVE PRI OBRAČUNU DAVKA NA DODANO VREDNOST

Zakon o davku na dodano vrednost ne določa posebnih oprostitev, ki bi bile vezane na status posameznika, predvideva pa olajšave za določene kategorije blaga oziroma storitev. Tako je določeno, da se davek na dodano vrednost ne obračunava od:

- socialno-varstvenih storitev in prometa blaga, neposredno povezanega s socialno-varstvenimi storitvami, če se opravljajo v skladu s predpisi, ki urejajo socialno-varstvene dejavnosti, ter
- promet storitev in blaga, ki je neposredno povezan s temi storitvami in ga opravljajo politične, sindikalne, človekoljubne, dobrodelne, invalidske in podobne organizacije in ustanove svojim članom kot povračilo za članarino ter v skladu s predpisi, ki urejajo področje teh organizacij, in v skladu s pravili teh organizacij, če ni verjetno, da takšna oprostitve vodi k zmanjševanju konkurence.
- pri sprostitvi uvoženega blaga v prost promet za predmete, ki so posebej izdelani za izobraževanje, zaposlovanje oziroma podporo slepim in gluhih oziroma drugim fizično ali duševno prizadetim osebam, če so bili ti predmeti pridobljeni brezplačno ter so jih uvozile ustanove oziroma organizacije, katerih dejavnost je izobraževanje oziroma pomoč tem osebam, in če pri donatorjih ni izražen komercialni namen. ZDDV govori o omenjenih znižanih stopnjah oziroma oprostitvah plačila DDV v 25., 26. in 29. členu. Znižana (8,5% stopnja) pa je določena za:
- medicinske oziroma ortopedске priprave in rehabilitacijski oziroma tehnični pripomočki, ki invalidu nadomeščajo ali podpirajo njegovo vsakodnevno delovanje in so namenjeni izključno osebni rabi, vključno s popravili teh priprav in pripomočkov ter gradnja, obnova in vzdrževanje stanovanjskih prostorov, stanovanj oziroma stanovanjskih hiš ter posebnih objektov za bivanje in življenje invalidov.

8. OPROSTITVE PLAČILA TAKS

UPRAVNE TAKSE

Zakon o upravnih taksah določa, da so plačevanja taks oproščeni naslednji upravičenci:

- invalidi, za katere je določeno v zdravstvenem spričevalu, da smejo voziti le prirejeno vozilo – v postopku za pripustitev k vozniškem izpitu, za vozniško dovoljenje in za izdajo ter podaljšanje veljavnosti voznškega in prometnega dovoljenja;
- dobrodelne in invalidske organizacije ter organizacije za samopomoč – za dokumente in dejanja v zvezi z izvajanjem namena, za katerega so ustanovljene;
- društva, ki jim je podeljen status društva v javnem interesu – za dokumente in dejanja v zvezi z opravljanjem njihovih dejavnosti, ki so v javnem interesu;
- taksni zavezanci – posamezniki v slabih premoženjskih razmerah (med te zakon uvršča tudi – prejemnike nadomestila za invalidnost po predpisih, ki urejajo varstvo odraslih telesno in duševno prizadetih oseb).

Za določene zadeve pa se taksa ne obračuna, in sicer za:

- dokumente in dejanja za uveljavitev pravic iz obveznega pokojninskega in invalidskega ter zdravstvenega zavarovanja;
- dokumente in dejanja za uveljavitev socialno-varstvenih pravic;
- dokumente in dejanja v postopku za uveljavitev pravic, ki so z zakonom priznane invalidom, vojnim veteranom in žrtvam vojnega nasilja.

TURISTIČNE TAKSE Na podlagi tretje in četrte alineje 27. člena Zakona o spodbujanju razvoja turizma (UL 2/2004) so plačila turistične takse oproščeni:

- osebe na podlagi predložitve fotokopije odločbe pristojnega organa, iz katere je razvidno, da je pri zavarovancu oziroma zavarovanki (v nadaljnjem besedilu: zavarovanec) podana invalidnost oziroma telesna okvara ali fotokopije potrdila oziroma izvedenskega mnenja pristojne komisije o ugotavljanju invalidnosti oziroma telesni okvari ali na podlagi članske izkaznice invalidske organizacije,
- otroci in mladostniki na podlagi predložitve fotokopije odločbe, ki zadeva razvrščanje in usmerjanje otrok s posebnimi potrebami.

SPOMINI – (V POČASTITEV 45. OBLETNICE DCIVS)

Vdrl k nam tiran je iz tujine,
vzel oblast nad kopnim in nad morjem,
širom naše drage domovine
mučil nas in tlačil je s terorjem.

To rodilo je osvobodilni boj;
"Ne preslišite svobode klica!"
segla je parola v slednji sloj.
"Saj vendar mora zmagati pravica!"

Rodoljubi so junaško se borili,
osvobajali za krajem kraj,
sovražnikovo moč zlomili
in priborili domovino nam nazaj.

Je pregnan bil sovražnik in vojne ni več
na bojiščih pa ostale so njene sledi;
odkrivali smo jih, nič hudega sluteč,
se znova prelila nedolžna je kri.

Civilni invalidi vojne smo postali,
a malodušju nismo se predali,
že 45 let smo v društvo povezani,
ki skrbi, da na rob družbe nismo odrinjeni.

Zdaj živimo pod svobodnim soncem,
naj ga nikdar ne zagrnejo oblaki,
zvezda osvobodilne vojne naj žari
tudi zanamcem in potomcem.

Jelka Vuk Novakovič – članica CIV

45 LET

DRUŠTVO CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE LJUBLJANA

Malenškova ulica 1, 1000 Ljubljana

e-mail: dciv-slovenije@guest.arnes.si

www.dcivs-drustvo.si